

ZAINTERESIRANOST MLADIH ZA BAVLJENJE AGROTURIZMOM

Jarčević, Sanja

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Visoko gospodarsko učilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:201848>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository Križevci college of agriculture - Final thesis repository Križevci college of agriculture](#)

**REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA**

SANJA JARČEVIĆ, studentica

**ZAINTERESIRANOST MLADIH
ZA BAVLJENJE AGROTURIZMOM**

ZAVRŠNI RAD

Križevci, studeni 2018.

**REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA**

Preddiplomski stručni studij *Poljoprivreda*

SANJA JARČEVIĆ, studentica

**ZAINTERESIRANOST MLADIH
ZA BAVLJENJE AGROTURIZMOM**

ZAVRŠNI RAD

Povjerenstvo za obranu i ocjenu završnog rada:

1. dr. sc. Kristina Svržnjak, prof.v.š. - predsjednica povjerenstva
2. dr. sc. Sandra Kantar, v.pred, - mentorica i članica
3. Dušanka Gajdić, univ.spec.oec., v.pred. - članica

Križevci, studeni 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PREGLED LITERATURE	2
2.1. Postupak registracije agroturizma kao dopunske djelatnosti na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu	8
2.2. Odabrani primjeri uspješnih agroturizama u Hrvatskoj	12
3. MATERIJAL I METODE RADA	18
4. REZULTATI I RASPRAVA	20
4.1. Proizvodni status ispitanika	20
4.2. Ispitivanje interesa za bavljenje agroturizmom	31
4.3. Doprinos agroturizma socioekonomskom razvoju ruralnog područja	42
5. ZAKLJUČAK	46
6. LITERATURA	48
SAŽETAK	49
PRILOG	50

1. UVOD

Poljoprivredu je na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima nužno dodatno unaprijediti. Agroturizam, kao segmentirani oblik turizma na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima predstavlja jednu od mogućnosti revitalizacije ruralnih područja, a može biti izuzetno interesantan, posebice za mlade. Većina dobrobiti od agroturizma ostvaruje se kroz novi način promocije i prodaje poljoprivrednih proizvoda čime se povećava i dohodak gospodarstva.

Agroturizam kao pojam je novijeg datuma, u uporabi se udomaćio koncem dvadesetog stoljeća. On obuhvaća usluge ponude smještaja i prehrane, a uključuje seoski ambijent te ekonomske, kulturne i druge aktivnosti područja. Ne postoji stroga definicija koja ga unificira i standardizira, pa se često poistovjećuje sa ruralnim turizmom i turizmom na seoskom gospodarstvu. Agroturizam je proces „oplemenjivanja“ postojeće poljoprivredne proizvodnje na gospodarstvu jer se prodajom povećava poljoprivredni i dohodak domaćinstva" (Grgić i sur., 2011).

Ovaj završni rad temelji se na podacima Projekta *Agroturizam u funkciji socioekonomskog razvoja ruralnih područja Crne Gore i Hrvatske* (AGRO-PRO). Istraživanjem se nastojalo utvrditi jesu li mladi spremni baviti se agroturizmom odnosno, postoji li zainteresiranost za takvu vrstu posla.

Stoga je cilj ovog rada analizirati zainteresiranost mladih za bavljenje agroturizmom kroz provedeni anketni upitnik.

S obzirom na to da je zainteresiranost mladih za bavljenje agroturizmom relativno nova pojava, svrha ovog rada je procijeniti mogućnost pokretanja agroturizma i pobliže uvidjeti koje poslove u agroturizmu mladi mogu i žele razviti.

2. PREGLED LITERATURE

Potrebno je na početku, za bolje razumijevanje ovog rada, definirati često korištene pojmove kao što su mladi (npr. **mladi** kao interesna skupina za ispitivanje), zainteresiranost, agroturizam, ruralni turizam i slično.

Mladi kao društvena skupina¹ su oni koji su nedavno nastali ili postali, mlad-koji nema iskustva. Objedinjuju populaciju u dobi od 15. do 30. godine života. Bosanac i sur., (1977) navode da je **adolescencija** (lat. *adolescencia* – mlado doba, mladost), životna dob između puberteta i ranog zrelog doba. Osnovna je karakteristika adolescencije raskorak između fizičke, fiziološke i (znatnom dijelom) psihološke zrelosti (što u toj dobi nastupa) te socijalne zrelosti (koja u većine adolescenata još nije potpuna, a često nije ni priznata onoliko koliko ona i postoji). Isti autori navode da je adolescencija doba konačnog prilagođavanja svijetu odraslih, doba napuštanja dječjeg ponašanja i preuzimanja statusa odraslog čovjeka.

Prema definiciji, **zainteresiran**² je onaj koji želi saznati, koji ima volje da sazna, kojega što zanima kao činjenica o kojoj želi znati. Koji ima materijalnog ili sličnog razloga da se upusti u što (posao i sl.), koji ima interesa, koji vidi mogućnost zarade, napretka u službi i sl. **Interes** (latinski *interest*: između je /nečega/; donosi korist) - zanimanje za nešto, pridavanje pozornosti, značenja i važnosti; sklonost, naklonost. **Motiv** (lat. *motus* – kretanje, čuvstvo, novolat. *motivum* – povod pokretu), prema Bosanac i sur., (1977) je termin kontraverznog sadržaja čiju višeznačnost potencira česta sinonimička upotreba s terminima u kojima se sadržaj podudara samo u izvjesnim aspektima tretiranja (npr. potreba, nagon, dispozicija, cilj, interes itd.). U starijoj psihologiji **motiv** je svjesna pokretačka osnova, razlog, voljni čin, koji se može obrazložiti, a donekle i argumentirati, bez obzira koliko jaki bili nagonski elementi koji ga motorički uvjetuju, odnosno bez obzira koliko samo obrazloženje bilo simboličko maskiranje ne dozvoljenih nagonskih sadržaja. U ovom smislu su motivom *cilj*, orijentacija na *vrijednosti*, *interes*, ali i emocionalna *tenzija*, *potreba*, *stav*.

Kao sinonim često se upotrebljava izraz *poticaj*. **Motivacija** (prema istim autorima) (od lat. *motus* – kretanje, čuvstvo) – u istom smislu kao **motiv**. Prema Zekić (2008) **motivacija** je *skup mentalnih procesa koji osobu usmjeravaju prema cilju*. **Motivacija** je ponašanje usmjereno prema nekome cilju koji pobuđuje potrebe izazvane u čovjeku, a razlog ponašanja je zadovoljenje potreba (Marušić, 2006). **Motivirana ponašanja** su, dakle, svjesni izbori kojima upravlja sama osoba. Ipak, naša spremnost da sudjelujemo u nekoj

¹ Izvor: <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>

² Ivor: http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f15nWhl4&keyword=zainteresiranost

aktivnosti i radimo neki posao ovisi o puno faktora. Ona ovisi o osobnim potrebama, vrijednostima i stavovima, interesima, osobnosti i sposobnostima koje unosimo u posao.

Agroturizam je turistička aktivnost koju organiziraju obiteljska poljoprivredna gospodarstva, a usluge koje može nuditi agroturističko gospodarstvo su sljedeće: usluge spavanja i prehrane na poljoprivrednom gospodarstvu, prodaja vlastitih poljoprivrednih proizvoda, različiti oblici rekreacije te mogućnost sudjelovanja u raznim poslovima koje vlasnici obavljaju na svom imanju. Agroturizam ili hrvatski seljačko domaćinstvo, engleski *farmholidays*, njemački *Urlaub am Bauernhof*, talijanski *agriturismo* je tip seoskog domaćinstva kod kojeg je osnovna aktivnost poljoprivreda, dok dodatnu aktivnost čine turističke usluge smještaja i prehrane gostiju, ali se mogu organizirati i ostale turističke usluge kako bi se maksimalno iskoristio turistički potencijal domaćinstva. Pritom je gost turist u direktnoj interakciji s domaćinom i obitelji te ima mogućnost upoznati se s običajima, načinom življenja, kao i poljoprivrednom proizvodnjom i lokalnom gastronomijom te kulturno-povijesnom baštinom određenog područja. Razlika između pojmova ruralni turizam i agroturizam je u kriteriju prema kojemu se definira, ruralni turizam obuhvaća turističku aktivnost u ruralnim prostorima te je kriterij prostor, dok agroturizam obuhvaća turističku aktivnost na gospodarstvu čija je primarna djelatnost poljoprivredna proizvodnja (Franić i Cunj, 2007).

Ruralni turizam prema Tubić i sur., (2013) podrazumijeva seoski turizam, vinski turizam, gastro turizam, lovni turizam, vjerski turizam, ribolovni turizam, turizam u nacionalnim parkovima prirode, pustolovni turizam, zdravstveni turizam te kulturni turizam.

U zadnjih nekoliko godina raste popularnost ruralnih krajeva u većini europskih zemalja preferirajući povratak prirodi i različitim lokalnim poljoprivrednim proizvodima. Prema statistici Svjetske turističke organizacije (WTO), jedan od četiri europska građanina provesti će odmor na ruralnom području. Postoji veliki interes za razvoj agroturizma kao i njegove mogućnosti pridonosenja razvoju ruralnih područja. Slijedom toga, nekoliko zemalja Europske unije (EU) je iz agroturizma napravilo stil života, putem čega stanovnici ostvaruju dodatne prihode (Pamuković i sur, 2016). U zemlje EU koje nude specifičan oblik agroturizma spadaju: Austrija, Italija, Španjolska, Njemačka, Danska, Švicarska, Nizozemska i Belgija. Zemlje koje u svojoj ponudi objedinjuju ruralni turizam i agroturizam su: Francuska, Irska i Portugal. Prema studiji WTO-a, razvoj turizma bi se trebao zasnivati na principima održivosti. Time bi potrebe sadašnje turističke industrije i samih turista bile usklađene u očuvanju okoliša i ostalih mogućnosti za potrebe budućnosti.

Prije stotinjak godina samo su imućniji ljudi u gradovima sebi mogli priuštiti provođenje godišnjeg odmora na moru/planinama, pa je uobičajeno odredište bilo selo i rodbina. Danas, kad mnoga gradska djeca nisu nikad vidjeli uživo konje, krave ili svinje, seoski turizam je postala čak pomodna pojava, kojoj se ne mogu odreći pozitivni efekti čovjekovog bivanja u prirodi.

Prema Krajnović i sur. (2011) četiri su ključna faktora uspjeha ruralnog turizma:

1. multidisciplinarni pristup
2. uključivanje ekonomske, ekološke i socio-kulturalne analize; nužna stalna konzultacija sa stakeholdersima (radionice)
3. poduzetnici, javna uprava, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, jedinice lokalne samouprave, turističke zajednice, sustav zaštite prirode, sustav kulturnih djelatnosti i dr.; otvorenost strategije za javnost
4. turizam koji se, više od drugih "industrija", oslanja na kulturu udomljivanja posjetitelja, gostoljubivost. "Otvorenost strategije" znači organiziranje javnih rasprava, korištenje medija i dvosmjernu komunikaciju nositelja strateškog razvoja i lokalne zajednice i donošenje strategije ne završava njenom izradom. Radi se o dugoročnom projektu, koji treba biti fleksibilan i spreman na adaptacije s obzirom na stalne promjene u okruženju. Taj se proces odvija u stalnom dijalogu i mrežnom partnerstvu između poduzetnika, javnog sektora i interesa sektora zaštite prirode i kulturne baštine.

Krajnović i sur. (2011) ističu kako se često brkaju ili poistovjećuju pojmovi "ruralni turizam" i "agroturizam". **Agroturizam** je osnovni segment (*core-product*) razvoja ruralnog turizma, i daje mu "osnovnu boju", konotaciju, te predstavlja osnovni čimbenik razvoja ruralnog turizma. No u novije je vrijeme prisutan trend da se pojam agroturizam – u strateškom poimanju razvoja – zamijeni širim pojmom "ruralni turizam", čiji je on sastavni dio, te da se u tom kontekstu i razvoj agroturizma sagledava s aspekta razvoja ruralnog turizma. Argumenti koji idu u prilog ovoj tezi su sljedeći: agroturizam se u stranoj stručnoj literaturi naziva "Farm-Based Tourism" (FBT) i obuhvaća samo jedan segment ruralnog turizma; zakonska regulativa u nekim zemljama (Italija), koristi pojam agroturizma kao turizma na seljačkim gospodarstvima te ga u velikoj mjeri veže uz poljoprivredu, što predstavlja ujedno i sam njegov smisao. Uključivanjem agroturizma u širi pojam ruralnog turizma vjerojatno i sam pojam agroturizma dobiva širu, razvojnu konotaciju, te se na taj način u većoj mjeri (u legislativi, konceptualno, u poslovnoj praksi) veže kako uz turizam, tako i uz strateški razvoj zajednice. Agroturizam je preuski segment da bi se mogao samostalno strateški planirati, "marketirati" i samostalno razvijati. Nakon što je odabrana

vrsta agroturizma kojom će se netko baviti, a prije planiranog pokretanja djelatnosti preporučljivo je proučiti minimalne uvjete za registraciju i konzultirati se sa nadležnima, odnosno, uredom za gospodarstvo, a sve to da bi vlasnik već u početku bio upoznat sa svim činjenicama koje mora zadovoljiti za određenu kategoriju objekta, odnosno vrste poslovanja.

U znanstveno-stručnoj literaturi postoje brojne definicije ruralnog turizma, a u Hrvatskoj se ruralni turizam najčešće prevodi kao seoski, zeleni turizam i sl. na temelju pojma **ruralan** koji pojmovno označava ono se tiče sela, seoski, seljački ili poljoprivredni. Prema tome, "seoski ili ruralni turizam je oblik turizma u kojem se podrazumijeva povremeni boravak turista u seoskoj sredini koja posjetiteljima osim čistog zraka i prirodnog ambijenta, pruža različite mogućnosti aktivnog sudjelovanja u životu i radu u seoskom gospodarstvu, ali i sudjelovanje u blagdanskim i prigodnim svečanostima, običajima i drugim manifestacijama" (Černelić i Rajković, 2007).

Proučavajući dostupne sekundarne literaturne izvore brojnih hrvatskih autora Tubić i sur. (2013) ističu da je svima zajedničko isticanje problema pri definiranju agroturizma koji leži u činjenici da u Hrvatskoj pojmovi ruralnog turizma i agroturizma nisu precizno definirani nego se za oba pojma koristi pojam seoskoga turizma. Ne postoje standardne definicije pojmova ruralnoga, seoskoga ili agroturizma prihvatljive u svim sredinama koje razvijaju takav tip turističkih usluga, iako se o njima raspravljalo i na Prvome svjetskom forumu o ruralnom turizmu održanom u Perugii³ 2000. godine. Jedan od glavnih zaključaka foruma je naglašavanje potrebe izrade sveobuhvatne definicije prihvatljive svim institucijama i subjektima koji razvijaju ruralni turizam jer se upravo to navodi temeljnim problemom koji uzrokuje različite pristupe i definicije ruralnoga turizma, kako zbog sveobuhvatnosti i specifičnosti, tako i zbog različitih pristupa razvoju ruralnoga turizma. Na istome forumu iznijeta su značajna razmišljanja stručnjaka na temu definiranja turističkih aktivnosti na ruralnome području, koja se ogledaju kroz profiliranje tri osnovna pojma u navedenom segmentu. Ruralni turizam se opisuje kao skup svih turističkih usluga i aktivnosti koje se odvijaju unutar ruralnog područja koji nije nužno dopunska djelatnost na gospodarstvu kojom se ostvaruje dodatni prihod, već može biti i profesionalna djelatnost. Seoski turizam karakteriziraju kao turističku ponudu koja je vezana za selo i njegovu okolicu, a isto tako može biti profesionalna djelatnost.

Baćac (2011) opisuje **agroturizam** kao oblik turizma koji je u pravilu dodatni izvor prihoda poljoprivrednim domaćinstvima, čiji je cilj plasirati svoje proizvode kroz turističku

³ Perugia je grad u Italiji, upravno središte i najveći grad regije Umbrija

ponudu. Uvažavajući prethodno rečeno, može se zaključiti kako je agroturizam⁴ pojavni oblik seoskoga turizma, a seoski turizam pojavni oblik ruralnoga turizma. Agroturizam je tip turističkoga seoskoga obiteljskog gospodarstva (TSOG) kod kojega je osnovna aktivnost (djelatnost) poljoprivredna proizvodnja, dok turističke usluge smještaja i prehrane gostiju čine dodatnu aktivnost.

Brščić i sur. (2010) definiraju **agroturizam** kao jedan od najznačajnijih oblika ruralnoga turizma koji se uže definira kao turistička aktivnost koja je organizirana od strane obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, odnosno poljoprivrednih proizvođača, dok su ostali vidovi ruralnoga turizma uglavnom organizirani od strane subjekata izvan ruralnoga prostora i/ili subjekata koji nisu uključeni u poljoprivrednu djelatnost. Zaključak je da je agroturizam prije svega stimuliran avanturističkom potrebom suvremenoga potrošača (turista) za boravkom u seoskom ambijentu, iskušavanjem regionalnih jela te traženjem svoga unutarnjega duhovnog sklada i izgubljenoga integriteta, doživljavajući pritom duboki kontrast života velegrada i male tradicionalne sredine.

Autorice Leko – Šimić i Čarapić (2007) prikazuju **agroturizam** kao novi nacrt razvoja turizma zasnovanoga na prirodnim izvorima koji se promovira na održivi način za učinkovito iskorištavanje prirodnih izvora u ruralnim zajednicama. Glavna atrakcija agroturizama su doživljaj života i rada na seoskom domaćinstvu i autentični proizvodi uz prateće usluge. Slijedom navedenoga može se uočiti kako se agroturizam razvija u sve važniji sektor turizma, istovremeno je moderan i tradicionalan oblik turizma, ukorijenjen u lokalnoj tradiciji, temeljen na njezinim geografskim obilježjima, kulturi i običajima. Dakle, agroturizam kao poseban oblik turizma, daje mogućnost očuvanja i revitalizacije ruralnih područja odnosno pridonosi očuvanju prirodne i kulturne baštine te prezentaciji običaja, manifestacija i folkloru, potiče i oživljava tradicionalno zanatstvo, proizvodnju tradicionalnih proizvoda, utječe na zapošljavanje na poslovima primarno vezanima za poljoprivredu, turizam i usluge te posredno sprječava iseljavanje stanovništva. Pojam "rurality" je sam po sebi specifična turistička atraktivnost. Turisti u ruralnom prostoru traže visoku kvalitetu i "netaknuti" krajolik, mir, tišinu, i ponekad samoću, kao i posebnu ljubaznost i kontakt s domaćinom kojega može priuštiti upravo agroturizam, kao "core-product" ruralnog turizma. Ukoliko se naruši i ošteti postojeći red prirodnih i kulturoloških bogatstava, time se uništava "ruralnost" (ili iluzija o ruralnosti), kao osnovna komponenta

⁴ Za pojam agroturizma često se koristi i sinonim turističko seosko obiteljsko gospodarstvo (TSOG).

turističke privlačnosti ruralnog prostora, čime ruralna destinacija započinje ciklus vlastitog samouništenja, promatrano kroz prizmu njezine osnovne privlačnosti.

Nadalje, prema Ružiću (2011) **agroturizam** podrazumijeva boravak turista iz cijelog svijeta na seoskom domaćinstvu u svrhu odmora, razonode, rekreacije i općenito doživljaja takve vrste ambijenta. Agroturizmom se mogu baviti poljoprivrednici, i to i fizičke i pravne osobe, koji su vlasnici ili raspolažu poljoprivrednim zemljištem, na kojem obavljaju poljoprivrednu djelatnost, a ujedno bi trebali biti registrirani i za ugostiteljsko-turističku djelatnost ukoliko poslužuju hranu ili piće (Ružić, 2011).

Glavno i osnovno pravilo bavljenja agroturizmom je da glavnu aktivnost poljoprivrednog gospodarstva čini isključivo poljoprivredna proizvodnja raznih proizvoda, dok je ugostiteljsko-turistička djelatnost sporedna, odnosno dodatna aktivnost i ona dolazi uz glavnu djelatnost (Hajdaš, 2006).

Agroturizam se razvija u sve važniji sektor turizma. To je istovremeno moderan i tradicionalan oblik turizma ukorijenjen u lokalnoj tradiciji i temeljen na njezinim geografskim obilježjima, tradiciji, kulturi i običajima te kao takav omogućuje očuvanje i obnavljanje ruralnih područja (Tubić i sur., 2016). Upravo je agroturizam onaj oblik turizma koji se razvija prema načelima održivoga razvoja te na najbolji način vrednuje ruralni prostor, prirodne i kulturno-povijesne izvore te autohtone tradicijske elemente pa kao takav može doprinijeti unapređenju razvoja pojedinoga područja.

Agroturizam se razvija u sklopu ruralnog ili seoskog turizma, kao izravan nastavak eko turizma. Već duže vrijeme u svijetu je prisutan trend porasta interesa za boravak u prirodi, otkrivanje izvornog okruženja i davanje prednosti domaćim proizvodima, osobito onima karakterističnima za neko područje. Turistička industrija također bilježi rast popularnosti raznih nekonvencionalnih oblika turizma, s tematskim obilježjima, pa je logičan i očekivan sve veći interes za agroturizam.

Demonja i Ružić (2010) navode da su objekti za smještaj osnovni i karakteristični receptivni činitelji turističkog mjesta, što znači da od njihove veličine, većim dijelom, ovisi i turistički promet, dok njihove vrste, oblici i kvaliteta izravno utječu na vrste i oblike turizma te tako i na njihove ekonomske učinke.

Svržnjak i Kantar (2015) navode da Koprivničko-križevačka županija ima povoljne uvjete za razvoj različitih oblika kontinentalnog turizma (lov, ribolov, planinarenje, biciklizam plivanje). Međutim, postojeći prirodni resursi, u prvom redu rijeka Drava, ravničarski tereni jezera, planinski pejzaži na obroncima Bilogore i Kalnika, još uvijek nisu dovoljno iskorišteni u tu svrhu. Osim toga, područje županije bogato je kulturno -

povijesnom baštinom (niz sakralnih objekata) te je razvijena umjetnička tradicija, s obzirom da se u Hlebinama nalazi središte naivnog slikarstva pa je to za sada glavna turistička atrakcija i orijentacija. Cjelokupni turistički potencijal županije nije značajnije iskorišten, što se reflektira i u činjenici da se preko 90% turističkog prometa odvija u obliku jednodnevnih izleta bez noćenja.

Ružić (2009) ističe da razvoj turizma u ruralnim prostorima uzima svoj zamah nakon Drugoga svjetskog rata. Ipak, u onom obliku u kojem se danas shvaća (čimbenik obnove i razvitka sela i integralni dio turističkog proizvoda), razvija se u državama Europe i u SAD-u od sredine šezdesetih godina. Temelji njegova razvoja bili su povećanje slobodnog vremena i rast stopa individualne motorizacije te se u tom razdoblju još ne može govoriti o razvijenoj ekološkoj svijesti, težnji za aktivnim i različitim oblicima turizma, odnosno faktorima koji, uz one ekonomske, danas oblikuju svjetska turistička kretanja, a izravno su vezani za ruralne prostore. Turizam u ruralnim prostorima nije podlijegao zakonima slobodnog tržišta sve do 1960-ih godina. Također i principima ponude i potražnje i nisu bili utjecajni od državnih vlasti. Interes je bio usmjeren na primorska i planinska turistička naselja i gradove, mjesta koncentracije turizma. Namjena zemljišta u ruralnim područjima rijetko je oblikovana izvan okvira poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Prema Ružiću (2011) za razvoj turizma značajni su sljedeći činitelji: prirodni - koje čini klima, hidrografija, reljef, flora i fauna i slično; društveni - koje čine povijesni spomenici, ustanove, manifestacije i slično; prometni - koje čini prometna infrastruktura te ponudbeni - koje čine objekti i kapaciteti i njihova ponuda; usluge smještaja, prehrane, pića, trgovine s robom u funkciji snabdijevanja turista i slično.

Najprihvatljiviju i najjednostavniju definiciju agroturizma daje Baćac (2011) navodeći da je agroturizam oblik turizma koji je u pravilu dodatni izvor prihoda poljoprivrednim domaćinstvima, čiji je cilj plasirati na samom gospodarstvu proizvode gospodarstva kroz turističku ponudu.

2.1. Postupak registracije agroturizma kao dopunske djelatnosti na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu

Što je agroturizam? Kako registrirati djelatnost ugostiteljstva i turizma na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (u daljnjem tekstu OPG)? Koji su opći uvjeti za sve ugostiteljske i turističke objekte na OPG? Što je pretežito vlastita proizvodnja? ... Pitanja su koja različiti autori tumače na različit način, a dio odgovora nalazi se i u zakonskim

propisima. Agroturizam podrazumijeva posjete i boravak gostiju na seoskom gospodarstvu radi odmora, rekreacije, kušanja izvornih domaćih jela i općenito doživljaja života na selu.

Za razvoj agroturizma poljoprivrednicima su na raspolaganju i bespovratna sredstva iz EU fondova i to u sklopu mjere 06; podmjere 6.2 i podmjere 6.4. koje potiču turizam u ruralnim područjima. Podmjera 6.2. Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području i podmjera 6.4. Ulaganja u stvaranje i razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti (Pravilnik o provedbi mjere M06 u razdoblju do 2020., NN 7/15).

Mnoga su poljoprivredna gospodarstva u agroturizmu prepoznala svoju priliku za razvoj, jer osim što omogućava dodatne prihode iz dopunske djelatnosti, agroturizam je izvrsna prilika za plasman vlastitih poljoprivrednih proizvoda uz mogućnost postizanja bolje cijene i s manje troškova (distribucije, posrednika i dr.). Treba imati na umu da većini gostiju zainteresiranih za ovaj oblik turizma nije primarni cilj pasivni odmor uz dobru hranu, već je naglasak upravo na doživljaju autentičnog seoskog života. To uključuje i stil uređenja objekta i okoliša, vrstu, porijeklo i način pripreme hrane i izbor aktivnosti u ponudi – gosti žele upoznati i doživjeti iskustvo života na seoskom domaćinstvu i ruralnoj sredini.

Turizam je jedna od dopunskih djelatnosti koju je moguće registrirati na poljoprivrednom gospodarstvu. Da bi poljoprivredno gospodarstvo moglo registrirati dodatnu djelatnost mora, prije svega, biti kao OPG upisano u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava. Upis se obavlja u regionalnim uredima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) prema sjedištu OPG-a.

Službi za gospodarstvo pri nadležnom Uredu državne uprave predaje se Zahtjev za odobrenje za pružanje usluga u seljačkom domaćinstvu. U zahtjevu se navode podaci i prilažu dokumenti za podnositelja zahtjeva (ime i prezime, adresa, kontakt), objektu (traženoj vrsti i kategoriji, površini modula i dr.) te prilažu dokumenti: preslika osobne iskaznice ili putovnice nositelja ili člana poljoprivrednog gospodarstva, preslika rješenja o upisu u Upisnik poljoprivrednika, dokaz o pravu korištenja prostora, akt o uporabljivosti građevine sukladno Zakonu o gradnji (NN broj 153/13, 20/17) i druga dokumentacija, po potrebi (popis svih potrebnih dokumenata).

Zahtjev se podnosi kada je objekt spreman za prijem gosta – Uredi državne uprave u županijama provode upravni postupak razvrstavanja ili postupak razvrstavanja i kategorizacije ovisno o vrsti objekta, pri čemu izlaze na lice mjesta.

Ovisno o vrsti turističkog/ugostiteljskog objekta koji namjeravate otvoriti, za ishođenje ovog rješenja potrebno je stoga da objekt ispunjava Opće uvjete za vrstu, Opće minimalne uvjete i Minimalne uvjete za kategorizaciju.

Vrste turističkih i ugostiteljskih objekata na OPG u su vinotočje/kušaonica, izletišta, soba, apartman, ruralna kuća za odmor, kamp, kamp odmorište.

Vinotočje/kušaonica i izletišta su isključivo ugostiteljski objekti, a soba, apartman, ruralna kuća za odmor, kamp i kamp odmorište pružaju dodatno i smještaj.

Za svaku od navedenih vrsta propisani su opći i minimalni uvjeti Pravilnikom o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu.

Zahtjev se podnosi u regionalnom uredu APPRRR, uz priložene dokaze o ispunjenim uvjetima.

Objekt za agroturizam može početi s radom kada ishodi rješenje za obavljanje ugostiteljske /turističke djelatnosti te istakne propisanu oznaku (ploču) na vidljivom mjestu na objektu.

OPG mora na natpisnoj ploči istaknuti oznaku vrste i kategorije objekta, a umjesto naziva »OBITELJSKO POLJOPRIVREDNO GOSPODARSTVO« može istaknuti komercijalne nazive kao turističko seljačko domaćinstvo, turističko seljačko gospodarstvo, agroturizam, seljački turizam i slično. Uz naziv "Kušaonica" može se istaknuti i naziv proizvoda koji se pretežito uslužuje (Kušaonica rakije, Kušaonica pršuta, Kušaonica kobasica, Kušaonica sira i slično).

Prema navedenom Pravilniku objekt na OPG je funkcionalna je cjelina u kojem se, ovisno o vrsti, pružaju ugostiteljske usluge pripremanja i usluživanja jela, pića i napitaka uobičajenih za kraj u kojem se nalazi OPG, iz poljoprivrednih proizvoda pretežito vlastite proizvodnje.

OPG u objektu, dakle, mora pružati ugostiteljske usluge, a može, ako je kao takva vrsta registriran, pružati i usluge smještaja, te druge usluge u neobveznim sadržajima, u funkciji turističke potrošnje.

Objekti na OPG isključivo za ugostiteljske usluge pripremanja i usluživanja jela, pića i napitaka su: kušaonica/vinotočje i izletišta, soba, apartman, ruralna kuća za odmor, kamp i kamp odmorište mogu dodatno pružati i usluge smještaja.

Objekt agroturizma poslužuje jela, pića i napitke iz poljoprivrednih proizvoda pretežito vlastite proizvodnje - poljoprivredni proizvodi proizvedeni na OPG-u koje pruža ugostiteljske usluge (vlastita proizvodnja) poljoprivredni proizvodi kupljeni od drugih

poljoprivrednih gospodarstva upisanih u Upisnik poljoprivrednika, šumski proizvodi, samoniklo bilje, gljive, puževi, žabe, ribe i drugi vodeni i morski organizmi te divljač, koje član OPG-a ulovi, ubere ili kupi. Jela, pića i napici uobičajeni za kraj u kojem je OPG su proizvodi od pretežito vlastite proizvodnje i usluženi na tradicionalan način na OPG-u (domaća jela, pića i napici). Proizvodi za pripremu domaćih jela, pića i napitaka (brašno, riža, margarin, maslac, ulje, sol, svi začini, šećer, mineralna voda, čaj, kava i slično, odnosno oni koji se uobičajeno ne proizvode na OPG-ovima) ne moraju biti iz pretežito vlastite proizvodnje. Na OPG-u se ne smije obavljati pojedina vrsta dopunske djelatnosti ako je nositelj ili član već registriran za istu vrstu djelatnosti, odnosno zakonski zastupnik pravne osobe ili ima većinski udjel u pravnoj osobi registriranoj za istu djelatnost. Objekt agroturizma za smještaj na OPG mora biti uređen i opremljen u skladu s tradicijom kraja u kojem se nalazi. Uređenje, oprema i uređaji u objektu ne smiju biti dotrajali i oštećeni te moraju biti stalno u funkcionalnom stanju. OPG agroturizam može usluge smještaja pružati i u tradicijskim objektima u funkciji poljoprivredne proizvodnje (klijet, pastirska koliba, katun, kažun, ribarska koliba, štagalj i slično), koji se mogu nalaziti na OPG-u ili u ruralnom okruženju izvan OPG-a. Sve vrste smještajnih objekata za agroturizam na OPG moraju ispuniti uvjete iz Pravilnika. Oznaka kategorije za agroturizam je sunce, a oznaka kvalitete je Q. Kategoriziraju se sljedeće vrste: Soba, Apartman, Ruralna kuća za odmor i Kamp te mogu imati dva, tri i četiri sunca. Samo objekti kategorizirani s tri ili četiri sunca mogu zatražiti da im se dodijeli oznaka kvalitete. Uvjeti za kategoriju i oznaku kvalitete također su propisani Pravilnikom.

Prema *Pravilniku o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (NN 76/2014)* u sklopu djelatnosti agroturizam, odnosno turizam na OPG može, osim obvezne ugostiteljske ponude i ovisno o vrsti ponude smještaja, svojim gostima pružati i dodatne sadržaje. Dodatni sadržaji će agroturizam zasigurno podići na veću razinu i poboljšati interes gostiju, jer, kako je već navedeno, većini turista koji se odlučuju za agroturizam nije primaran motiv pasivni odmor uz dobru hranu i piće, nego doživljaj seoskog života “iz prve ruke”. Pružanje usluga u turizmu na OPG tako može obuhvaćati: sudjelovanje u poljoprivrednim aktivnostima kao što su berba voća i povrća, ubiranje ljetine i sl., lov i ribolov, vožnja kočijom, čamcem, biciklom, jahanje, pješačenje, i slične aktivnosti kao i iznajmljivanje sredstava, pribora i opreme za te aktivnosti, provođenje programa kreativnih i edukativnih radionica vezanih za poljoprivredu, tradicijske obrte i sl., prezentacija poljoprivrednoga gospodarstva te prirodnih i kulturnih vrijednosti u okviru istog, posjeta registriranim privatnim etno zbirkama i sl., organizacija izleta za goste koji

koriste usluge smještaja), isključivo usluge korištenja žičare, vučnice, uspinjače i iznajmljivanje prostora za piknik.

Svaki objekt, odnosno čime se god bavili na gospodarstvu vezano za agroturizam, morate imati poseban prostor za pripremu i usluživanje jela, a da pritom sva ta jela i pića koja se uslužuju moraju biti iz pretežito vlastite proizvodnje, eventualno mogu biti iz drugih poljoprivrednih gospodarstava na lokalnoj razini. Ugostiteljske usluge pak mogu usluživati samo članovi domaćinstva i ne mogu se zapošljavati vanjski radnici, osim za obavljanje poslova iz djelatnosti poljoprivrede (Katica, 2010).

Uvjeti koje mora zadovoljiti svaki pojedini tip objekta koji pruža usluge u seljačkom domaćinstvu, te uvjeti za kategorizaciju, mogu se naći u *Pravilniku o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu* (NN 5/2008).

2.2. Odabrani primjeri uspješnih agroturizama u Hrvatskoj

Hrvatsko selo je prelijepo, bilo to u ravnoj Slavoniji, Međimurju, brežuljkastom Zagorju ili Prigorju, ili u zaleđu Jadranskog mora. Stoga, svakako valja spomenuti neke od primjera dobre prakse agroturističkih objekata u Republici Hrvatskoj s različitim oblicima registracije. Neki od njih su „Seoski turizam Kezele“, „Seoski turizam Rakić“, „Agroturizam Milena“ ili npr. „Agroturizam Duvančić“.

Seoski turizam Kezele

Ovaj seoski turizam (slika 1) je osnovan na temelju tradicijske proizvodnje vina i pripreme kotlovine. Sadrže program obiteljskog, agencijskog, školskog i umirovljeničkog izleta. Također imaju kuću za odmor u kojoj može odsjesti do 8 osoba te kuću samo sa sobama za noćenje. Sobe na noćenje su raspoređene u 5 kućica te su uređene u etno stilu. Ljubitelji prirode mogu doći u kamp, koji se nalazi u blizini rekreativnih terena i šume. Najmlađi se isto tako mogu zabaviti na velikom dječjem igralištu dok odrasli mogu posjetiti podrum i degustirati vino⁵.

⁵ Dostupno na www.kezele-vino.hr

Slika 1. Seoski turizam Kezele

Izvor: www.kezele-vino.hr

Seoski turizam Rakić

Seoski obiteljski turizam Rakić (slika 2) nalazi se nedaleko od Križevaca. Sadrži razne aktivnosti, od jahanja na poniju, kušanje vina iz obiteljskog podruma, pješačenje kroz šumu do vinograda, starih klijeti ili obližnjeg jezera. Također imaju obnovljenu starinsku kuću koja se koristi za smještaj gostiju. Isto tako ako želite možete sudjelovati u poljoprivrednim radovima (sjetva, sadnja, spremanje sijena itd.). Sadrže i posebne ponude, neke od tih su organiziranje vjenčanja, organiziranje fešti. Djeca iz vrtića isto tako mogu doći provesti dan u prirodi i čuti korisna predavanja. Sva hrana koja je u ponudi je domaćeg podrijetla⁶.

⁶ Dostupno na www.seoskiturizamrakić.com

Slika 2. Seoski turizam Rakić

Izvor: www.seoskiturizamrakić.com

Agroturizam Milena

Konoba Milena (slika 3) koja se od 1986. godine bavi agroturizmom i koju vodi obitelj Stefanov smještena je u mjestu Bačva 10 kilometara od Poreča. U konobi možete kušati tipične istarske specijalitete, domaća vina, a uz ostalo domaćini nude razne domaće sireve, bakalar na više načina, ali i onaj najpoznatiji istarski, domaće tjestenine, jela od guščje jetre do raznih jela koja se pripremaju ispod peke.

Konoba Milena može ugostiti svega 60-tak gostiju u originalnom ambijentu koji se sastoji od sale i separea sa kaminom u kojima možete uživati u prekrasnom pogledu na predivno Jadransko more. Na otvorenoj terasi ispod sjenke borova ugodno se može smjestiti čak 80-tak osoba koje se mogu diviti jednom od najljepših zalaska sunca na Jadranu.

Također, konoba može pripremiti i posebne ponude za razne svečanosti⁷.

⁷ Dostupno na: http://www.istriaholiday.com/private2/slike/10011_97dd7_bazen.jpg

Slika 3. Konoba Milena

Izvor: http://www.istriaholiday.com/private2/slike/10011_97dd7_bazen.jpg

Gosti konobe mogu uživati u beskrajnim šetnjama šumama i livadama, brati voće, šparoge, gljive, kupine, degustirati vino u susjednom vinskom podrumu, voziti se biciklom obzirom da se imanje nalazi na biciklističkoj stazi, posjetiti svjetsko poznatu zvjezdarnicu u mjestu Višnjan. Također, imaju mogućnost lovnog turizma i sve ostalo što se može doživjeti u jednom tipičnom istarskom mjestu.

Agroturizam Duvančić (slika 4) nudi odmor koji spaja mir dalmatinskog sela, stoljetnu tradiciju i udobnost današnjice. Obiteljsko imanje uključuje vinograde na površini od 12.5 ha, vinariju u kojoj proizvode čak 7 sorti vina, domaće životinje poput magarca, ovaca, kokoši, koza. Također, gosti mogu uživati u restoranu "Pilipovi dvori" (slika 5) koji priprema odlična tradicionalna dalmatinska jela, i sobe za smještaj gostiju "Konoba dida Marka"⁸.

⁸ Dostupno na: <http://www.agroturizamduvancic.com/o-nama>

Slika 4. Vinarija Duvančić

Izvor: <http://www.agroturizamduvancic.com/o-nama>

Dodatni sadržaji koje nudi agroturizam Duvančić jesu igralište gdje se djeca mogu bezbrižno igrati dok njihovi roditelji uživaju u kušanju vina ili jela. Gosti se mogu okušati i u raznim sportovima poput tenisa jer posjeduju teniske terene te, takozvano „balotalište“.

Slika 5. Restoran Pilipovi dvori

Izvor: <http://www.agroturizamduvancic.com/o-nama>

Agroturizam Duvančić nudi i nešto posve jedinstveno, a to je smještaj u bačvama koje su prije stotinu godina služile za pohranu vina. Tamo su namještene dvokrevetne sobe, a namještaj je također autohton, uglavnom s prijelaza 19. na 20. stoljeće. Kupaone su, radi udobnosti, namještene moderno, a iz istog je razloga svaka soba opremljena klima uređajem i LCD televizorom.

Također, seoski turizam obitelji Duvančić posjeduje i bazen ispred tih bačvi gdje se možete okupati uz bocu vinu koju nude svakom svom posjetitelju i to besplatno. Jednako tako, posjetitelji se mogu okušati u igranju tenisa na njihovim terenima, mogu voziti bicikle ili šetati prema planini Promina.

3. MATERIJAL I METODE RADA

Istraživanje za ovaj rad provedeno je u sklopu međunarodnog znanstveno-istraživačkog projekta Crne Gore i Hrvatske koji je trajao dvije godine (2015. i 2016.), a proučava značaj agroturizma za brži socioekonomski razvoj ruralnih područja. Projekt se temelji na razmjeni iskustava istraživača iz Crne Gore i istraživača iz Hrvatske, a tiču se prije svega proučavanja postojanja interesa za agroturizmom među mladima što će utjecati na brži socioekonomski razvoj ruralnih područja.

Anketiranjem se došlo do podataka o tome koliko su ispitanici zainteresirani za novu djelatnost i što im je potrebno da bi se počeli njome baviti. Također, projekt je značajan i zbog toga što se njegovom realizacijom po prvi puta uspostavlja suradnja između dvije institucije, Biotehničkog fakulteta Sveučilišta Crne Gore i Visokog gospodarskog učilišta u Križevcima (VGUK), a što može biti od velikog značaja za dalja istraživanja.

Opis istraživanja

U radu je primijenjena metoda deskriptivne statistike u analizi primarnih podataka i analiza sadržaja sekundarnih (literaturnih) izvora. U empirijskom dijelu rada provedeno je anketno istraživanje. Istraživanjem se nastoji utvrditi jesu li mladi spremni baviti se agroturizmom, odnosno, postoji li zainteresiranost za takvu vrstu posla na poljoprivrednim gospodarstvima.

Anketni upitnik proveden je 2016. godine na uzorku od 65 studenata VGUK metodom grupnog anketiranja. Studenti VGUK su odabrani za anketu zbog toga što većina njih dolazi sa obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. S obzirom na to, pretpostavlja se da su upućeniji u temu agroturizma od ostalih mladih ispitanika. Isto tako, uzorak je prigodni, odnosno dostupan te odgovara s obzirom na temu istraživanja.

Anketni upitnik se sastojao od 44 pitanja, među kojima su bila zastupljena pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Anketa se može podijeliti u četiri cjeline u kojima su tematski grupirana pitanja. Prvih 19 pitanja odnosilo se na proizvodni status gospodarstava u trenutku anketiranja, sljedeća grupa od 15 pitanja odnosila se na zainteresiranost za bavljenje agroturizmom, zatim su 4 pitanja o doprinosu agroturizma socioekonomskom razvoju ruralnog područja i posljednjih 6 bili su socio-demografski podaci ispitanika.

Rezultati istraživanja prikazani su pomoću grafičkih prikaza i tablica izrađenih na temelju odgovora iz ankete uz interpretaciju autorice rada.

Istraživanje je provedeno na 65 studenata za koje je omjer spolova, dob i obrazovanje prikazano u tablici 1. Najveći udio su muškarci (70%). Od ukupnog broja ispitanika 89% je mlađih od 20 godina, 10% je u životnoj dobi od 20 do 30 godina, što znači da također spadaju u skupinu mladih. Završen preddiplomski studij ima 9% ispitanika, a 89% je studiralo na preddiplomskom studiju u vrijeme anketiranja tj. imaju završenu srednju školu.

Tablica 1. Osnovna obilježja uzorka

Obilježje	Broj ispitanika	Udio ispitanika
Spol		
Muškarci	45	70%
Žene	20	30%
Dob		
<20	57	89%
20 – 30	7	10%
30 – 40	1	1%
Obrazovanje		
Srednja škola	57	89%
Viša škola	1	1%
Preddiplomski studij	6	9%
Diplomski studij	1	1%
Magisterij i/ ili doktorat	-	-

Izvor: vlastiti rad autorice

4. REZULTATI I RASPRAVA

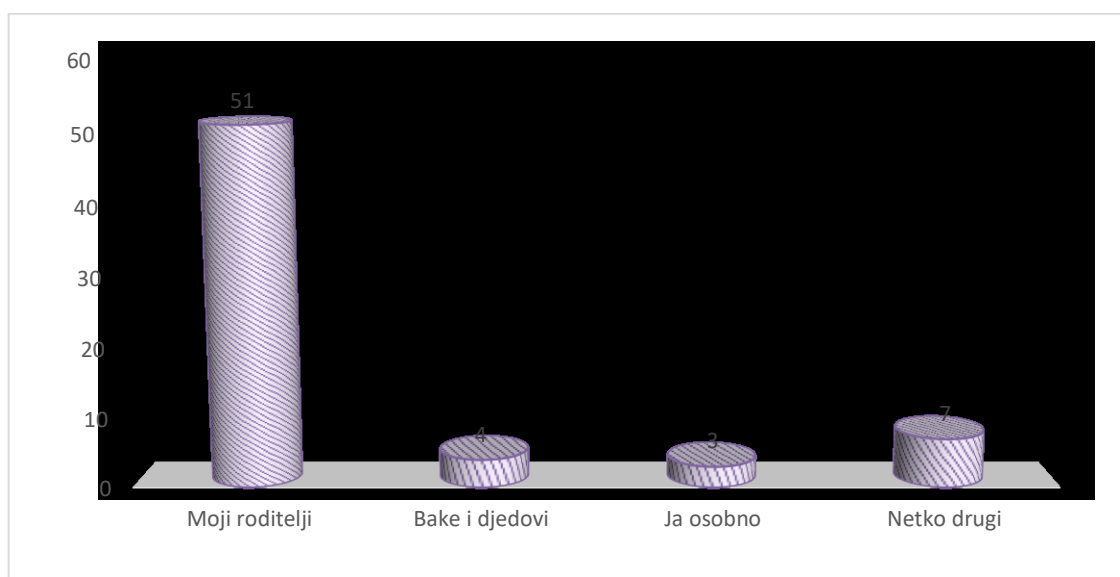
U radu se pretpostavlja da postoji trend rasta agroturizma i zainteresiranost za bavljenje takvim poslom kod mladih u današnje vrijeme. Također, agroturizam je sve rasprostranjeniji u hrvatskom ruralnom prostoru i sve više ljudi ga traži kao svoj idealni odmor. U narednom dijelu slijedi interpretacija podataka koje se oslanjaju na navedene tvrdnje.

4.1. Proizvodni status ispitanika

Rezultati anketnog upitnika vezani za proizvodni status ispitanika prikazani su u grafikonima 1 – 16 i izneseni su sljedećim tvrdnjama.

Ispitanici posjeduju zemljišta različitih veličina, 33% ih ima do 10 ha zemljišta, 27% od 11 do 20 ha (što je ukupno više od pola ispitanika), 14% posjeduje od 30 do 50 ha, 10% ima od 50 do 100 ha, a 17 % ima 100 i više od 100 ha zemljišta (čak 1000 ili 6000 ha), zbog čega je podatak teško izraziti prosječno za čitav uzorak.

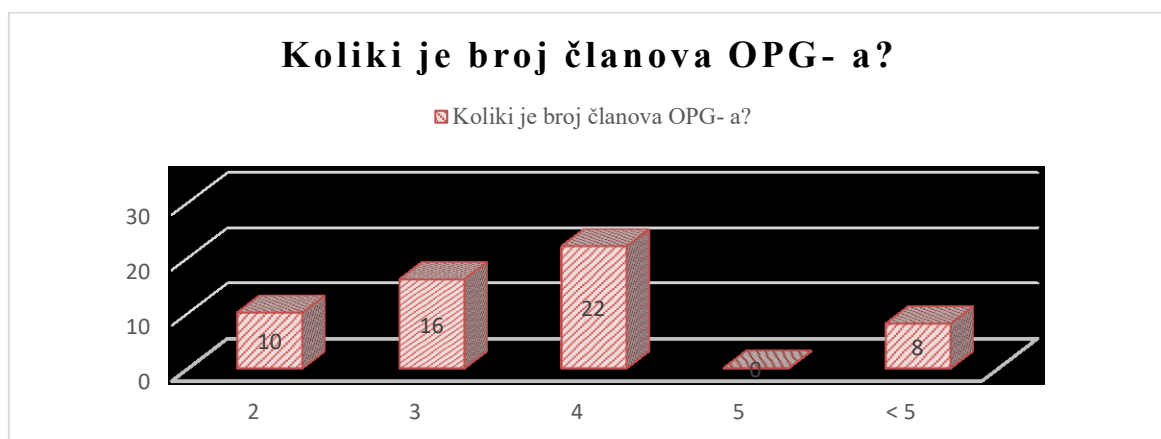
Na pitanje tko je vlasnik poljoprivrednog gospodarstva na kojem ispitanici žive ili rade njih je 51 ili 78% odgovorilo da su vlasnici njihovi roditelji, dok samo troje ispitanika ima vlastita gospodarstva (vidljivo na grafikonu 1).

Grafikon 1. Vlasnici poljoprivrednih gospodarstava ispitanika

Izvor: vlastiti rad autorice

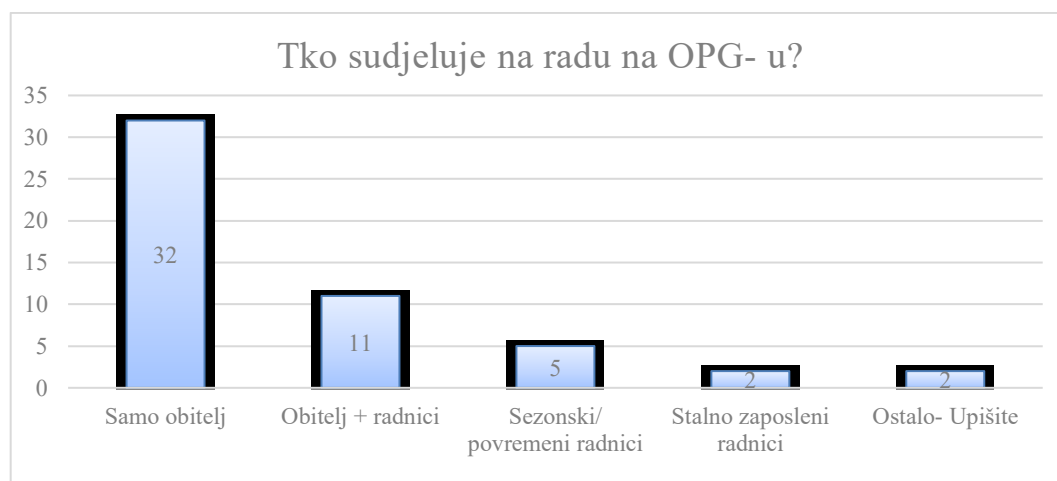
Najučestaliji broj članova OPG-a je 4, kod čak 22 ispitanika, a niti jedno poljoprivredno gospodarstvo ne broji 5 članova. Samo je 8 ispitanika sa gospodarstava s više od 5 članova (grafikon 2).

Grafikon 2. Broj članova OPG-a

Izvor: vlastiti rad autorice

Grafikon 3 prikazuje da u obavljanju poslova na poljoprivrednom gospodarstvu sudjeluje kod polovica od ukupnog broja (32) ispitanika (ili 53%) samo obitelj, kod 11 obitelji i radnici, a svega kod 2 ispitanika posao obavljaju stalno zaposleni. U 5 slučajeva se navode sezonski / povremeni radnici.

Grafikon 3. Rad na OPG-u

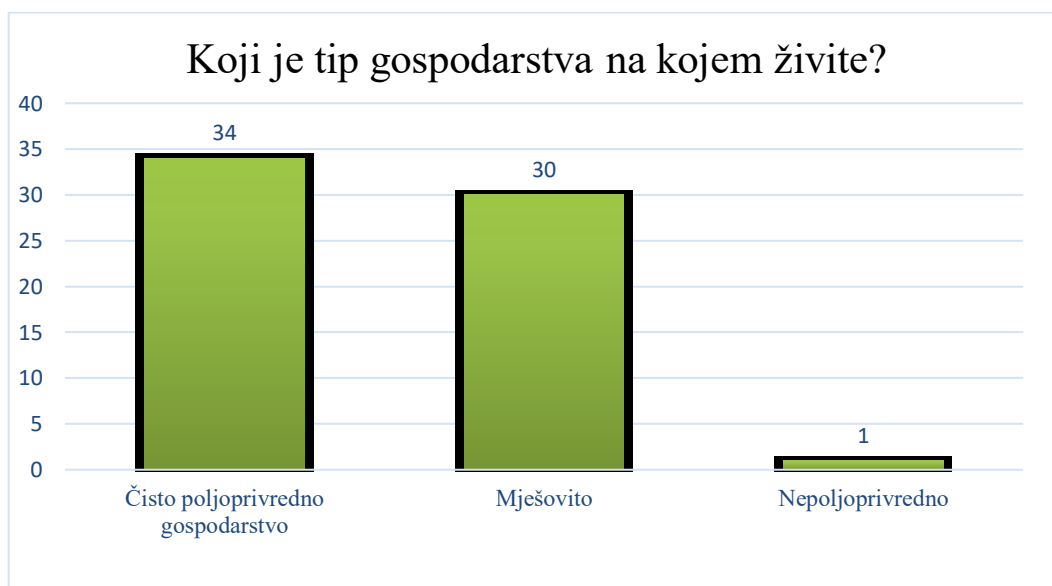
Izvor: vlastiti rad autorice

Više od polovice od ukupnog broja ispitanika ostat će živjeti i raditi na poljoprivrednom gospodarstvu na kojem sada živi (njih 36), no 20 ispitanika (ili 33%) ne zna još za što će se opredijeliti u budućnosti, što je vidljivo iz grafikona 4.

Grafikon 4. Ostanak na gospodarstvu

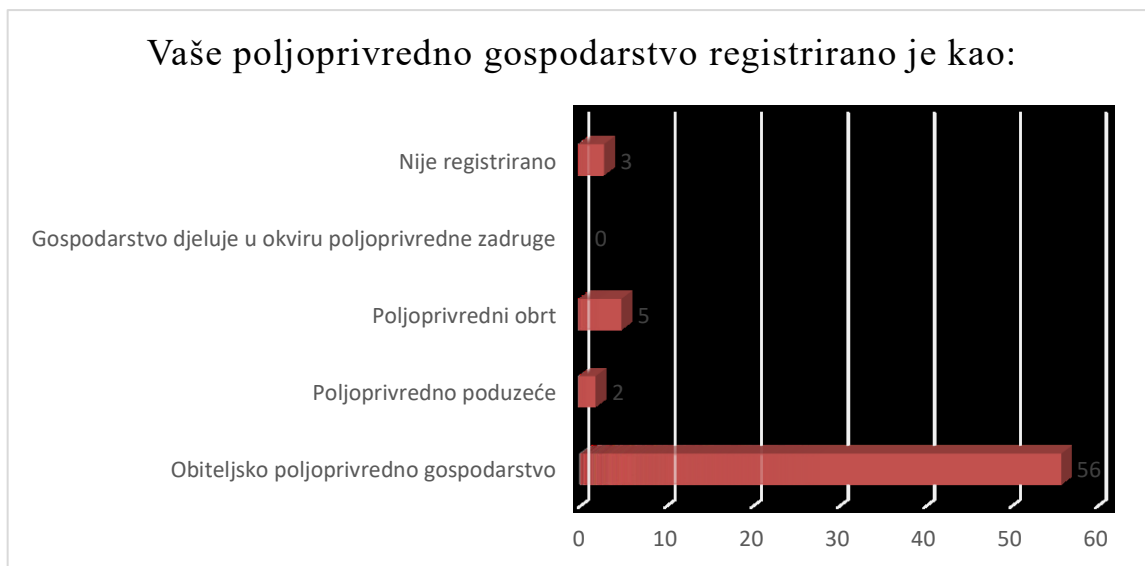
Izvor: vlastiti rad autorice

Grafikon 5. Tip gospodarstva

Izvor: vlastiti rad autorice

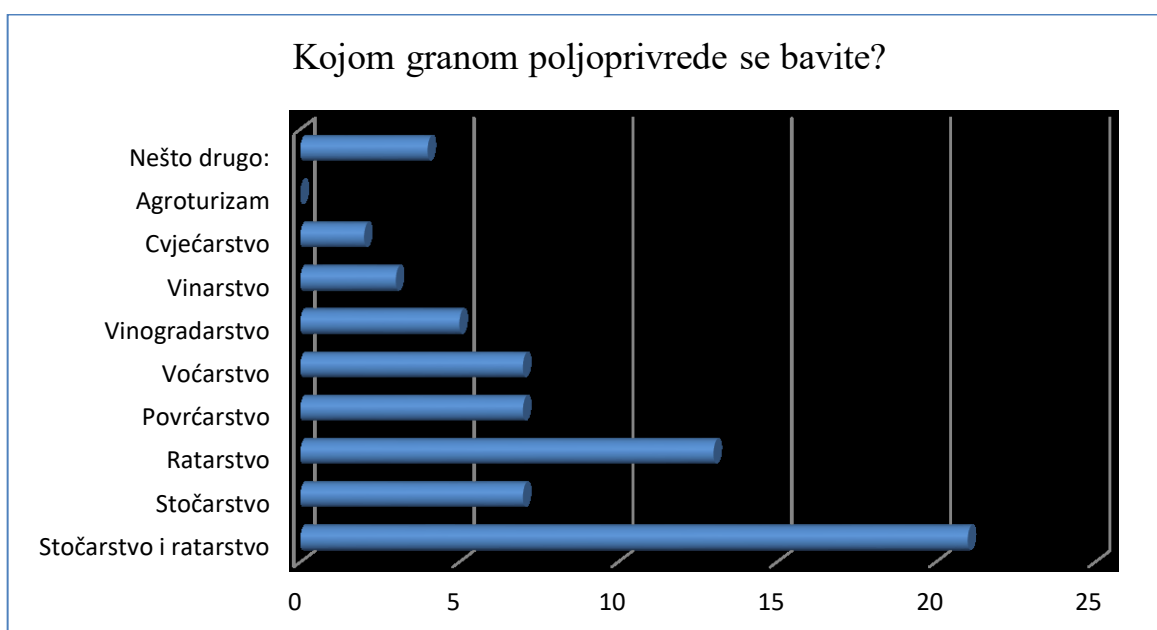
Gospodarstva na kojima žive ispitanici su u udjelu od 52% čisto poljoprivredna, a 46% mješovita (grafikon 5) i 86% gospodarstava je registrirano kao obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (grafikon 6).

Grafikon 6. Oblik registracije gospodarstva
Izvor: vlastiti rad autorice

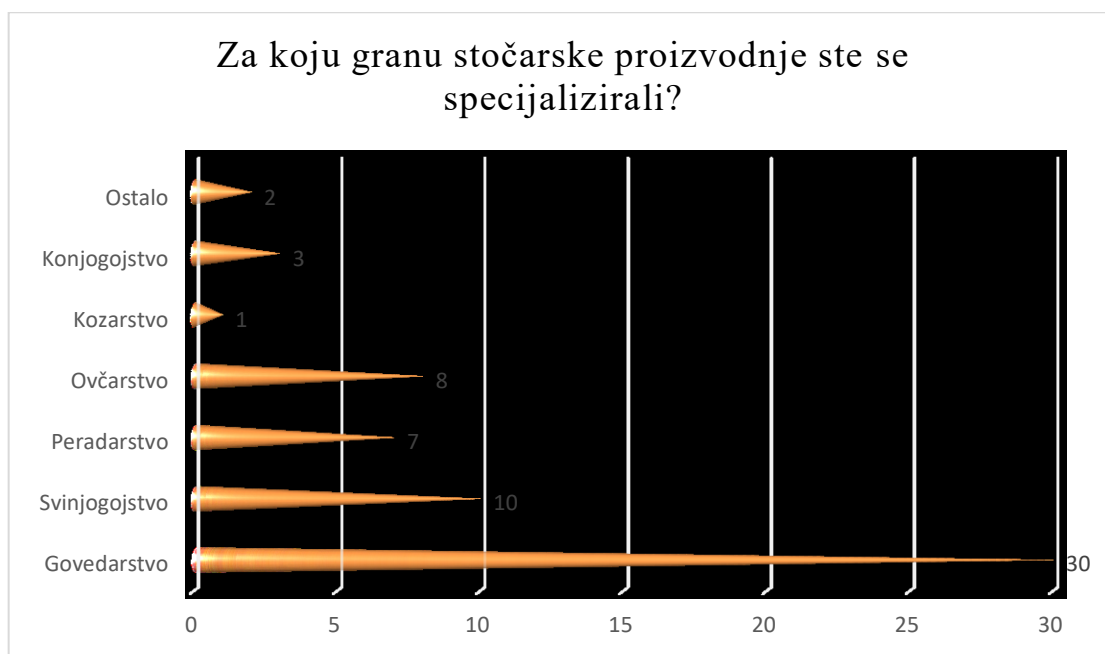
Na grafikonu 7 može se vidjeti da je više poljoprivrednih grana zastupljeno na gospodarstvima. Najviše se gospodarstava (njih 21 ili 32%) bavi mješovitom stočarskom i ratarskom proizvodnjom, samo ratarstvom se bavi 20% ili 13 gospodarstava, a po 7 gospodarstava ispitanika se bavi samo voćarstvom, povrćarstvom ili stočarstvom.

Od poljoprivrednih grana koje su manje zastupljene na gospodarstvima mogu se istaknuti vinogradarstvo, vinarstvo i cvjećarstvo.

Grafikon 7. Grana poljoprivrede kojom se ispitanici bave
Izvor: vlastiti rad autorice

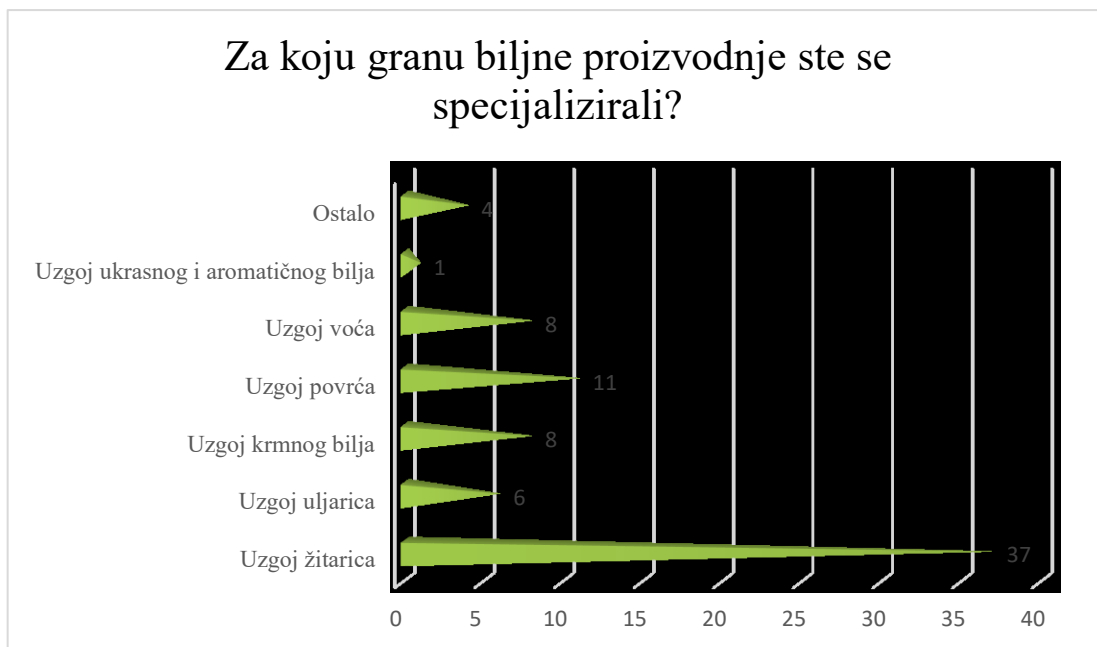
Ispitanici koji se bave stočarstvom najviše uzgajaju goveda (46%), 10 njih se bavi svinjogojstvom (14%), 8 ovčarstvom, a 7 peradarstvom, dok su druge grane manje zastupljene (grafikon 8).

Grafikon 8. Grana stočarstva kojom se ispitanici bave

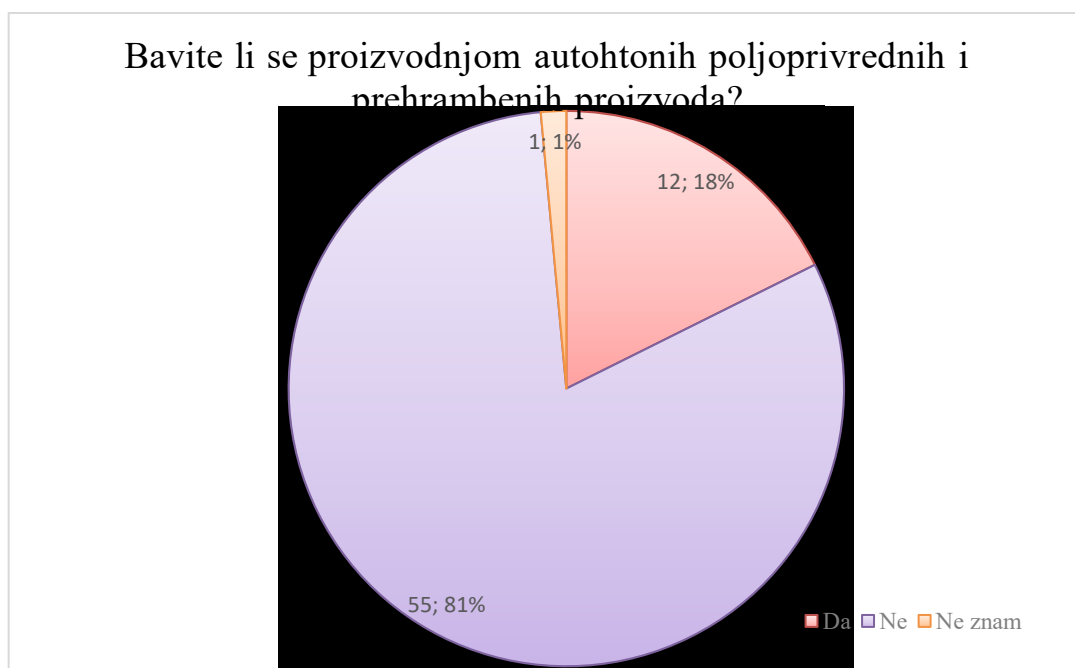
Izvor: vlastiti rad autorice

Ispitanici koji su se opredijelili za biljnu proizvodnju većinom se bave uzgojem žitarica (57%), zatim ih se 11 ili 17% specijaliziralo za uzgoj povrća, po 8 ispitanika bavi se voćarstvom i uzgojem krmnog bilja, a 6 ih uzgaja uljarice (grafikon 9).

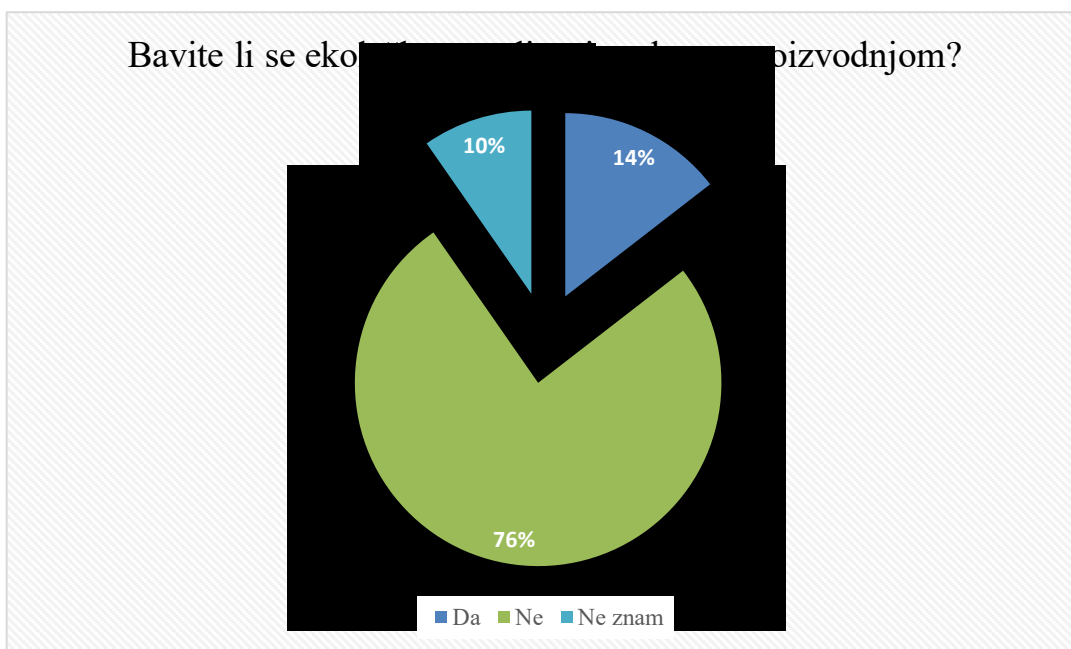

Grafikon 9. Grana biljne proizvodnje kojom se ispitanici bave
Izvor: vlastiti rad autorice

Na pitanje: Bavite li se proizvodnjom autohtonih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda 81% ispitanika negativno se izjasnilo, a samo 18% ili 12 ispitanika potvrdno (grafikon 10). Na grafikonu 11 vidljivo je da se svega 14% ispitanika bavi ekološkom poljoprivrednom proizvodnjom.

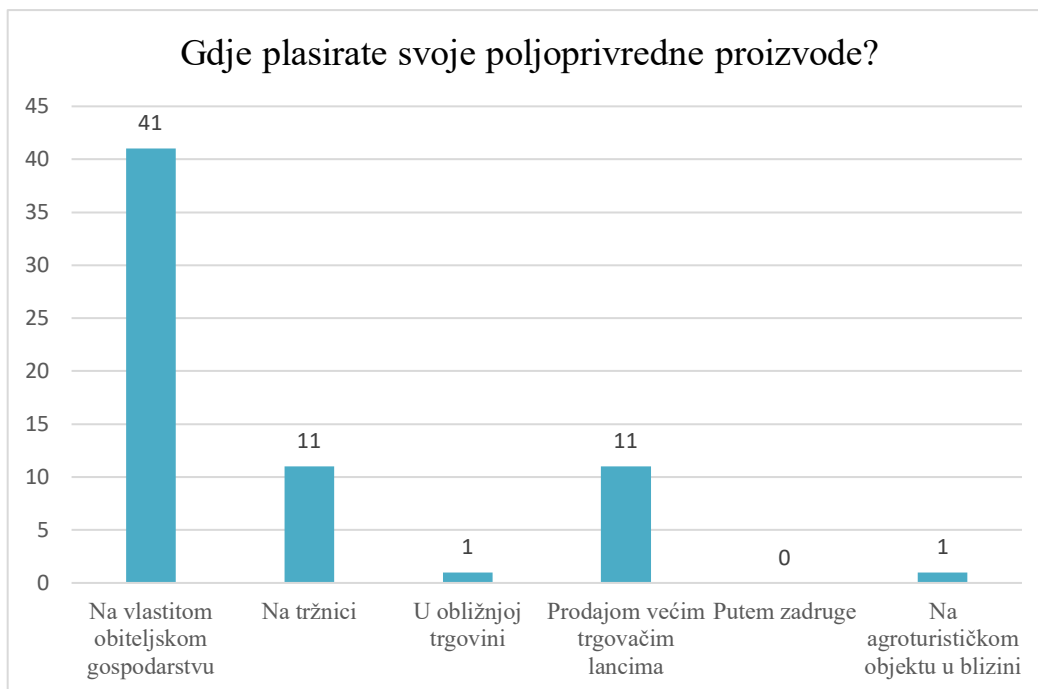
Grafikon 10. Proizvodnja autohtonih proizvoda
Izvor: vlastiti rad autorice

Grafikon 11. Ekološka proizvodnja

Izvor: vlastiti rad autorice

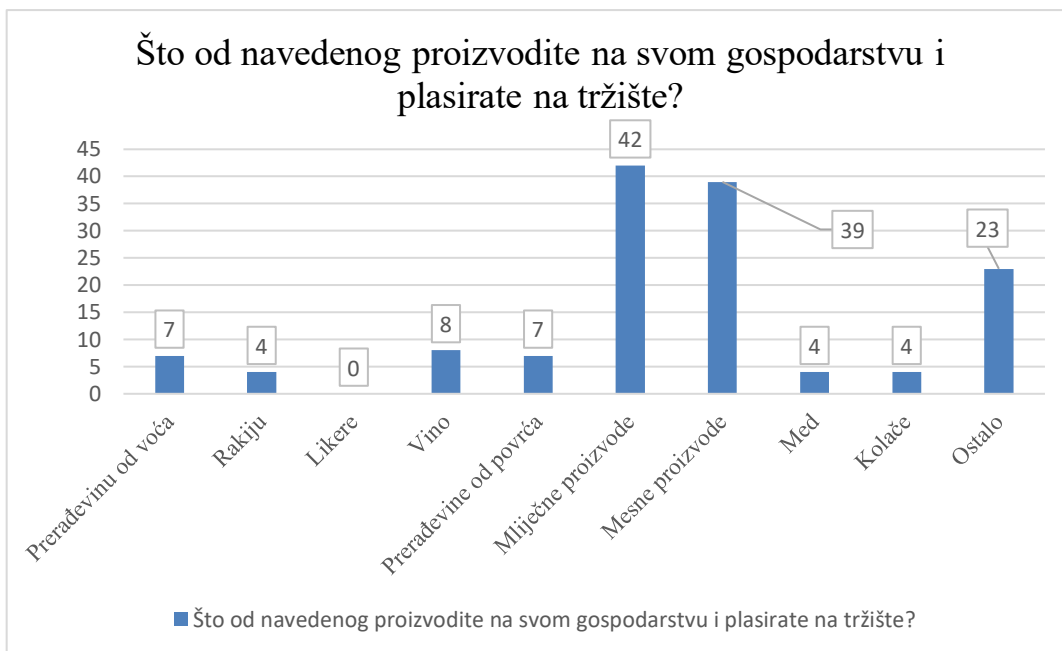
Na pitanje gdje plasiraju svoje poljoprivredne proizvode (grafikon 12) većina (41 ispitanik ili 63%) se izjašnjava na vlastitom obiteljskom gospodarstvu, što i ne čudi jer je to najjednostavniji način plasiranja proizvoda. Na tržnici proizvode plasira 17% ispitanika kao i prodajom u većim trgovačkim lancima, dok svega po jedan ispitanik svoje poljoprivredne proizvode plasira u obližnjoj trgovini ili na agroturističkom objektu u blizini.

Grafikon 12. Mjesto plasiranja proizvoda

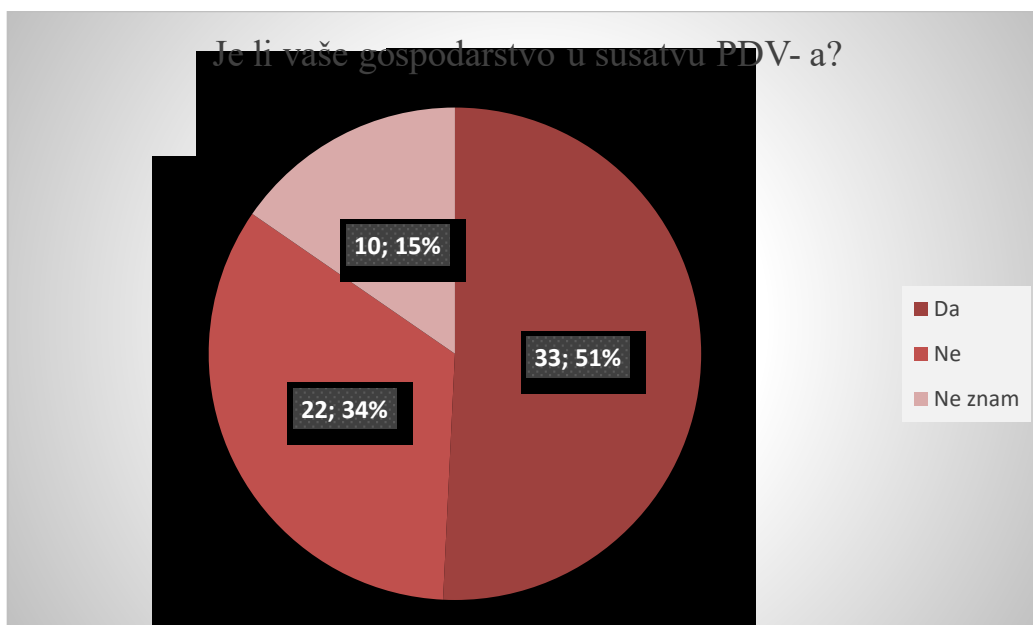
Izvor: vlastiti rad autorice

Ispitanici na svojim gospodarstvima proizvode široku paletu proizvoda, a osim navedenih u grafikonu 13, relativno veliki broj ispitanika, njih 23 (ili 35%) izjasnio se da proizvode neke druge proizvode koji nisu precizirani u anketnom pitanju (navedeni su pod ostalo). Najviše ispitanika proizvodi mliječne (42) i mesne proizvode (39), po 7 njih ili 10% prerađuje voće ili povrće, a na niti jednom se gospodarstvu ne proizvode likeri.

Grafikon 13. Vrsta proizvoda

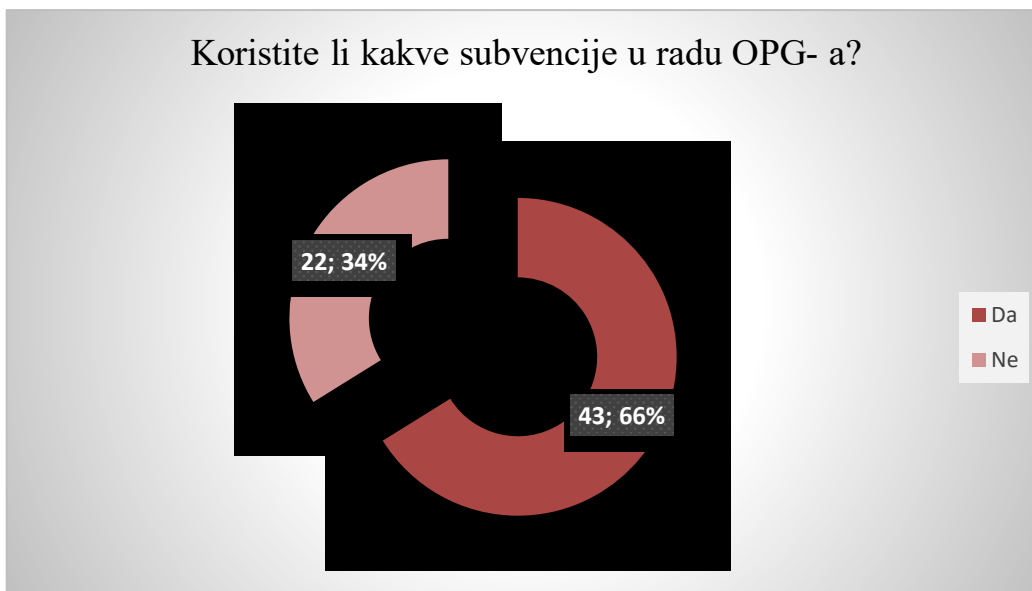
Izvor: vlastiti rad autorice

Grafikon 14. Gospodarstva u sustavu PDV-a

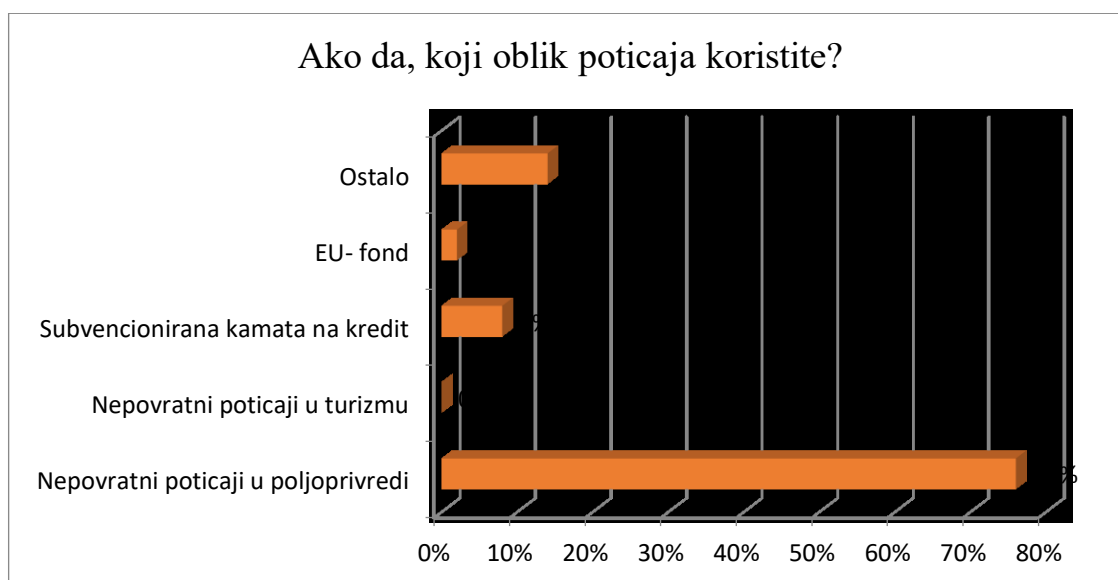
Izvor: vlastiti rad autorice

Na pitanje jesu li gospodarstva u sustavu PDV-a (grafikon 14) potvrdno je odgovorilo više od pola ispitanika (51%), a 34% njih nije u sustavu PDV-a.

Grafikon 15. Korištenje subvencija
Izvor: vlastiti rad autorice

Što se tiče korištenja poticaja/subvencija, 66% ili 43 ispitanika je odgovorilo da koriste poticaj te da se radi o nepovratnim sredstvima (grafikon 15). U 76% slučajeva korištenja poticaja to su bili nepovratni poticaji u poljoprivredi, 8% subvencionirane kamate na kredit, dok se 14% ispitanika koji koriste poticaje izjasnilo da je korišten neki drugi oblik ne spomenut u anketi. Niti jedan ispitanik nije koristio nepovratni poticaj u turizmu (grafikon 16).

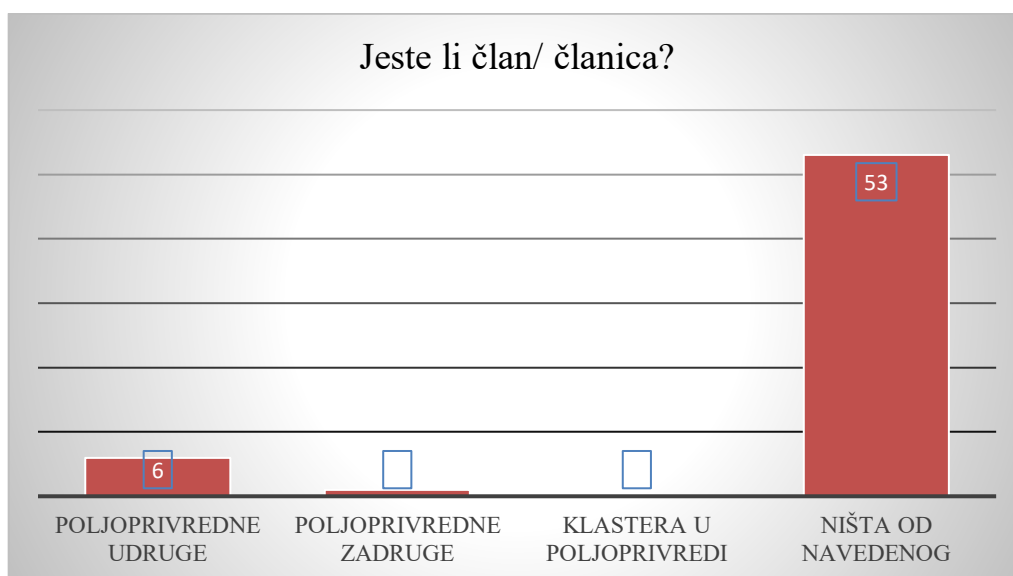
Grafikon 16. Postojanje poticaja
Izvor: vlastiti rad autorice

Grafikon 17. Tko osigurava poticaj

Izvor: vlastiti rad autorice

Na grafikonu 17 vidljivo je da je za 47% korištenih subvencija sredstva osiguralo Ministarstvo poljoprivrede, županija za 10%, općina za 8% i za 5% Europska unija.

Grafikon 18. Članstvo

Izvor: vlastiti rad autorice

Grafikon 18 prikazuje članstvo ispitanika i može se zaključiti da ispitanici uglavnom nisu članovi neke udruge/zadruga, odnosno da je premalo onih koji se udružuju.

4.2. Ispitivanje interesa za bavljenje agroturizmom

Kako bi se ispitaio interes ispitanika za bavljenje agroturizmom prvo je postavljeno pitanje: *Što je za Vas agroturizam?* na koje su ispitanici različito odgovarali. Npr: *Turizam koji obuhvaća poljoprivrednu proizvodnju; Turizam u ruralnim krajevima; Budućnost opstanka na selu i lakši plasman poljoprivrednih proizvoda; Djelatnost pružanja turističkih usluga na ruralnom području; Ponuda smještaja i usluga vezanih za zabavu i zdrav život na ruralnom području; Turizam koji se odvija na selu, da se razvije svijest ljudima koliko je lijepo živjeti i raditi na selu; Za mene je agroturizam spoj poljoprivrede i turizma; Spoj poljoprivrede i klasičnog turizma, podržana na selu; Turizam u poljoprivredi na OPG, ponuda vlastitih proizvoda na vlastitom gospodarstvu; Agroturizam bi po meni značio spoj poljoprivrede i prikazivanje iste kao turističke atrakcije u dijelovima zemlje gdje je moguće prikazati povijest sela i običaja i sl.*

Zabrinjava pokazatelj da većina ispitanika ne poznaje propise koje treba poštivati prilikom pokretanja odnosno vođenja agroturizma obzirom da se radi o studentima Učilišta. Samo 25% ispitanika (grafikon 19) poznaje pravila i propise.

Grafikon 19. Poznavanje propisa

Izvor: vlastiti rad autorice

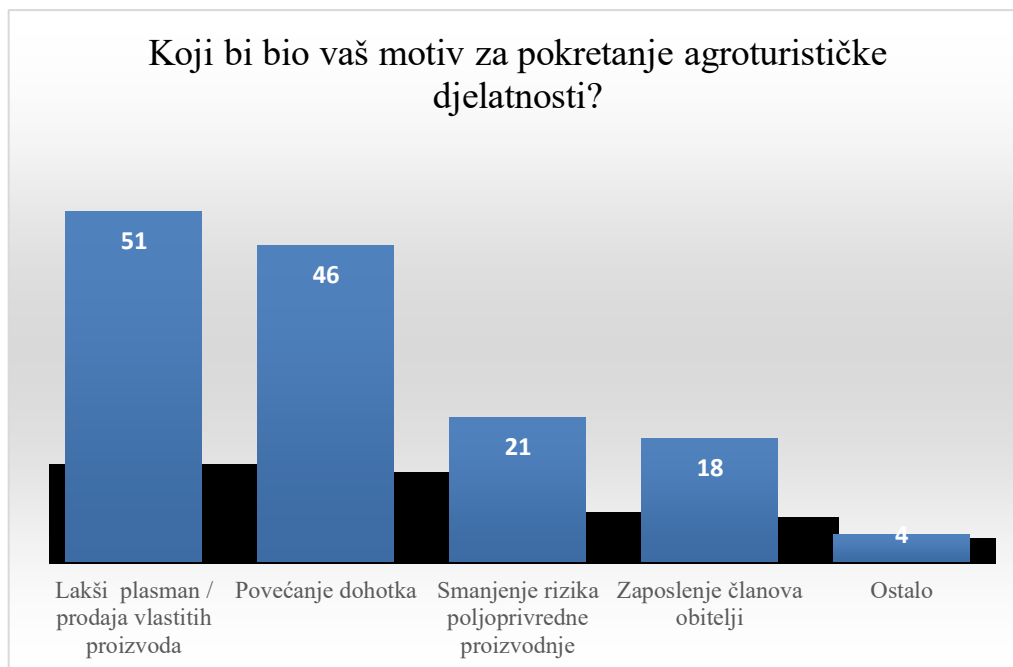
Prema rezultatima anketnog istraživanja (grafikon 20) vidljivo je kako se većina ispitanika (njih 35) nije spremna baviti agroturizmom u budućnosti, odnosno u sljedećih 5 godina, ali je 30 onih koji bi pokrenuli takvo poslovanje.

Grafikon 20. Agroturistička djelatnost

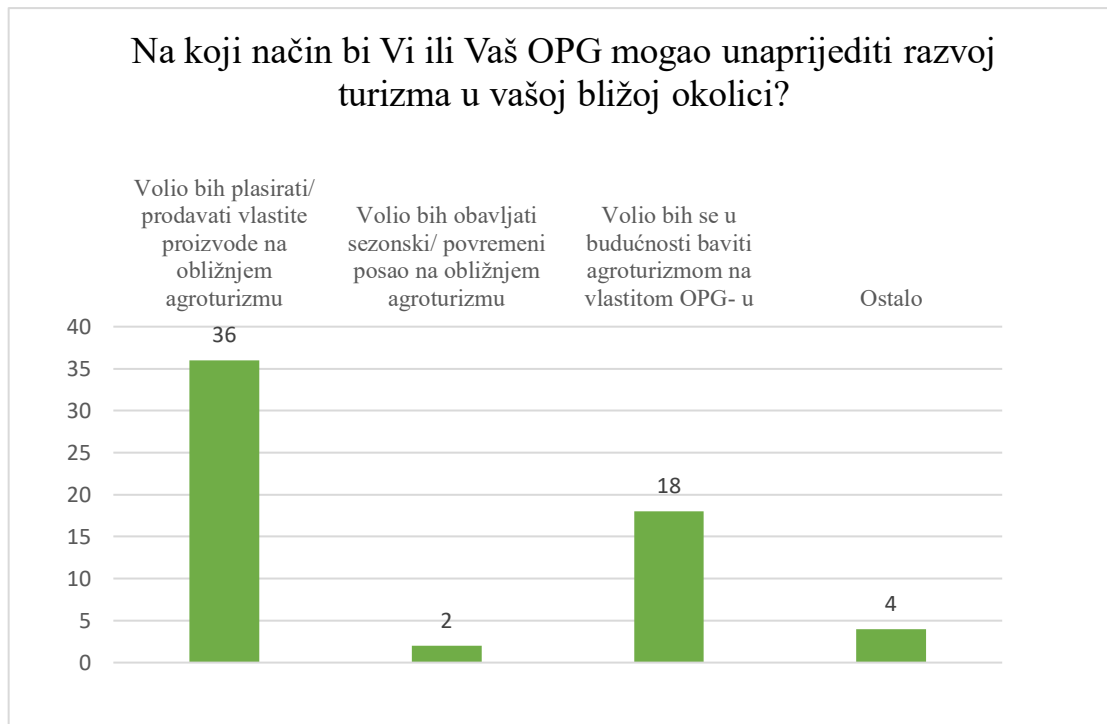
Izvor: vlastiti rad autorice

Kao motiv za pokretanje agroturističke djelatnosti (grafikon 21) ispitanici navode najviše (35% ispitanika) lakši plasman proizvoda, 31% vidi mogućnost povećanja dohotka, 17% smanjenje rizika od poljoprivredne proizvodnje, a 14% mogućnost zaposlenja članova obitelji.

Grafikon 21. Motiv za pokretanje agroturističke djelatnosti
Izvor: vlastiti rad autorice

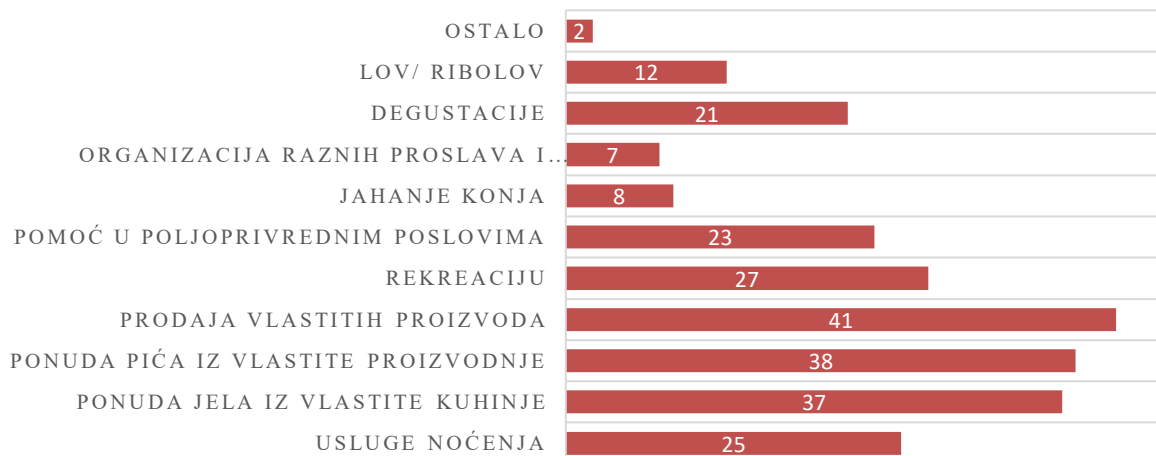
Na pitanje (grafikon 22): *Na koji način bi Vi ili Vaš OPG mogao unaprijediti razvoj turizma u Vašoj bližjoj okolini?* najviše ispitanika (36) je odgovorilo da bi plasirali/prodavali vlastite proizvode na obližnjem agroturizmu. Zatim je njih 18 odgovorilo da bi se voljeli u budućnosti baviti agroturizmom na vlastitom OPG-u, dok bi dvoje voljelo obavljati sezonski/povremeni posao na obližnjem agroturizmu (npr. čišćenje/posluživanje hrane i pića) te bi na taj način unaprijedili razvoj turizma u okolini.

Grafikon 22. Utjecaj na unapređenje turizma u bližoj okolini
Izvor: vlastiti rad autorice

Ispitanici su pri navođenju raznih proizvoda i usluga koje bi mogli i željeli pružiti tj. ponuditi na svom budućem agroturizmu (grafikon 23) najviše (41 ispitanik) naveli prodaju vlastitih proizvoda, ponudu hrane iz domaće kuhinje (37 ispitanika) i ponudu pića iz vlastite proizvodnje (38 ispitanika). Navode npr. rekreaciju, njih 27 (šetnja prirodom, biciklizam), 25 usluge noćenja, 23 pomoć u poljoprivrednim poslovima, 21 ispitanik navodi razne degustacije. Sve navedeno pokazuje kako su studenti vrlo kreativni i spremni na razne poslovne planove u budućnosti.

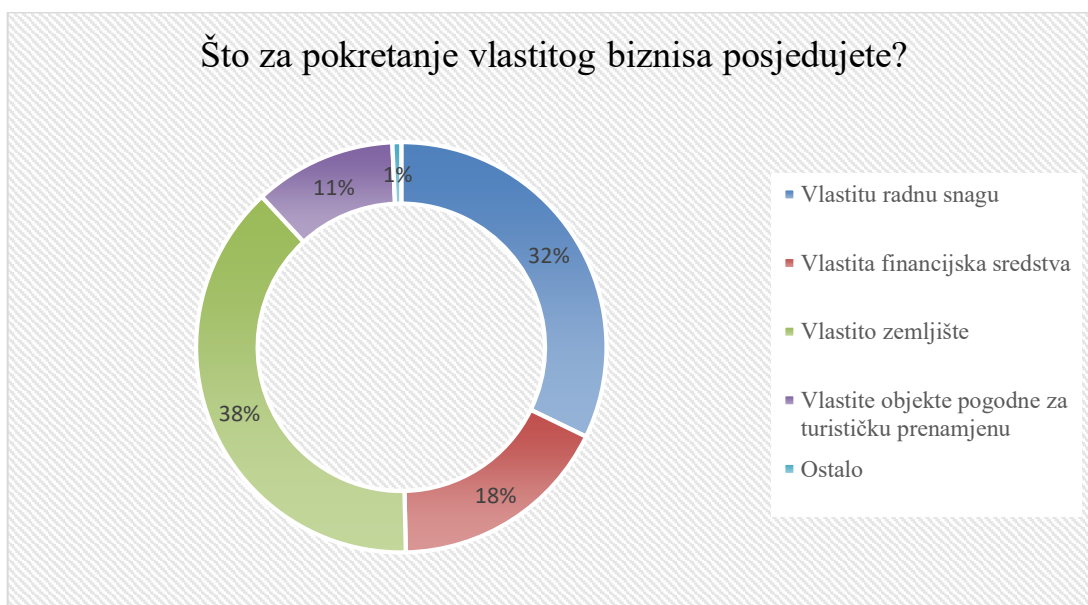
Što bi ste mogli ponuditi na svom budućem agroturizmu?

Grafikon 13. Ponuda proizvoda i usluga

Izvor: vlastiti rad autorice

Za pokretanje vlastitog biznisa najviše je ispitanika navelo da posjeduju vlastito zemljište i vlastitu radnu snagu (38% i 32%), dok 18% ispitanika posjeduje vlastita financijska sredstva i 11% vlastitu radnu snagu (grafikon 24).

Grafikon 24. Pokretanje vlastitog biznisa

Izvor: vlastiti rad autorice

Na grafikonu 25 vidljivo je koliko potrebnim za obavljanje agroturističke djelatnosti ispitanici smatraju pojedina znanja i vještine? Najpotrebnijim smatraju znanja i vještine u pripremanju tradicionalne hrane i pića i ekonomska znanja (računovodstvo, marketing, menadžment). Zatim komunikacijske i animacijske vještine (poznavanje stranog jezika) i poznavanje zakona i propisa. Prema mišljenju ispitanika slijede znanja i vještine iz konvencionalne poljoprivredne proizvodnje te znanja i vještine iz kvalitete poljoprivredno prehrambenih proizvoda i ekološke poljoprivredne proizvodnje, a najmanje važnim smatraju znanja i vještine u pružanju usluga posluživanja.

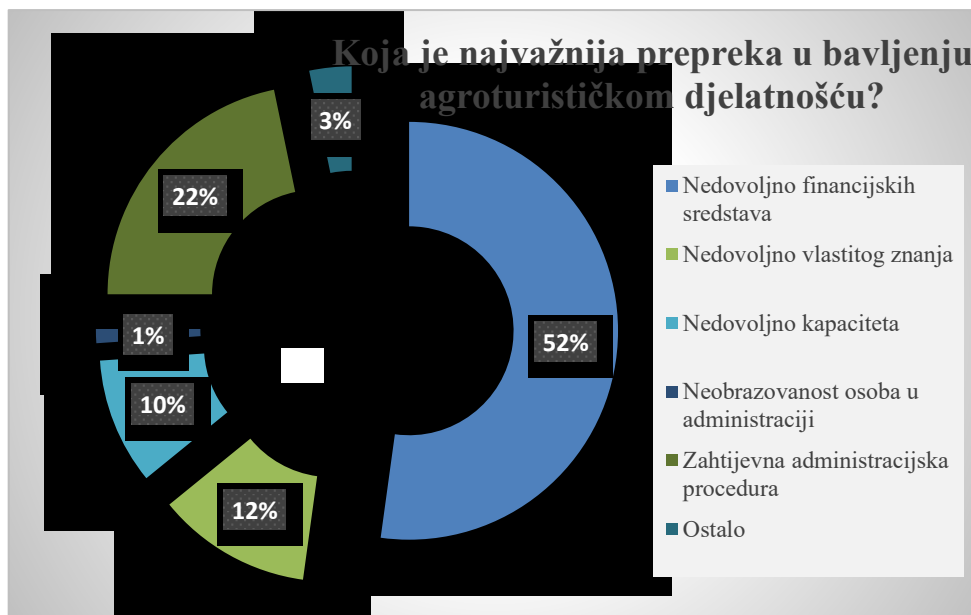
Grafikon 25. Potrebna znanja i vještine

Izvor: vlastiti rad autorice

Vrlo kreativno ispitanici navode prednosti bavljenja agroturizmom. Npr.: *Druženje sa ljudima, iskorištavanje potencijala sela; Specijalizirana proizvodnja, lakši plasman poljoprivrednih proizvoda, ostajanje stanovništva na selu; Praćenje trendova i osluškivanje okoline-vlastiti resursi; Širenje tržišta, osluškivanje tržišta, nove ideje; Privući ljude iz Europe i drugih kontinenata; Agroturizam postaje sve popularniji, smanjuje poljoprivredni rizik, veći dohodak lakša isporuka i prodaja vlastitih proizvoda, veći prihod; Veća zarada-*

možda; Rad po vlastitim mogućnostima, ali kao sekundarna djelatnost; Ljubav prema tome, te velike mogućnosti u razvijanju svog gospodarstva; Prodaja vlastitih proizvoda; Lakši izlazak na tržište, mogućnost većeg dobitka; Starinske kuće i okućnice i tradicija; Agroturizam je nešto novo što ljudi rado posjećuju i dobra je zarada; Privlačenje turista iz grada, veća zarada, spajanje poljoprivredne proizvodnje i rekreacije; Dostupnost različitih proizvoda; Prednost je život na selu, rad sa životinjama, konzumiranje zdravije hrane. Mogućnost veće promocije i prodaje svojih proizvoda; Pokazati strancima tj. turistima neke naše tradicionalne manifestacije te kako je živjeti kod nas na selu i čime se najviše naše selo bavi; Mislím da bi bilo manje štetno za poljoprivredu te bi možda olakšalo posao poljoprivrednika; Prednost je oglašavanje "od usta do usta" jer je to najbolja reklama kad netko tko je vidio moj OPG može reći nekom da je tamo dobro; Više bi se znalo o samim proizvodima, finansijski porast, tradicionalno buđenje; Očuvanje tradicije, zadržavanje stanovništva na selu; Komunikacija i upoznavanje puno ljudi, Što dolazi puno turista u taj kraj; Lakši plasman autohtonih proizvoda (ako ih ima); Veći dohodak, plasiranje na tržište vlastitih proizvoda; Sve proizvode plasiramo na svome gospodarstvu. Znamo porijeklo i kvalitetu hrane, pogotovo ako je proizvedena na eko način; Viša popularnost i lakša prodaja vlastitih proizvoda; Očuvanost prirode, ekološki proizvodi; Dobar smještaj; Prednost je što možemo predstaviti svoj OPG, svoje proizvode, a i na taj način možda i potaknuti mlade osobe na bavljenje poljoprivredom; Povećanje prinosa, upoznavanje novih ljudi.

Ispitanici su se izjasnili i o preprekama koje vide pri bavljenju agroturističkom djelatnošću. Kao najvažniju prepreku ispitanici navode nedovoljno finansijskih sredstava i zahtjevnu administracijsku proceduru, no vide i neke druge prepreke, a njihovu važnost prema mišljenju ispitanika u ovom istraživanju može se vidjeti na grafikonu 26.

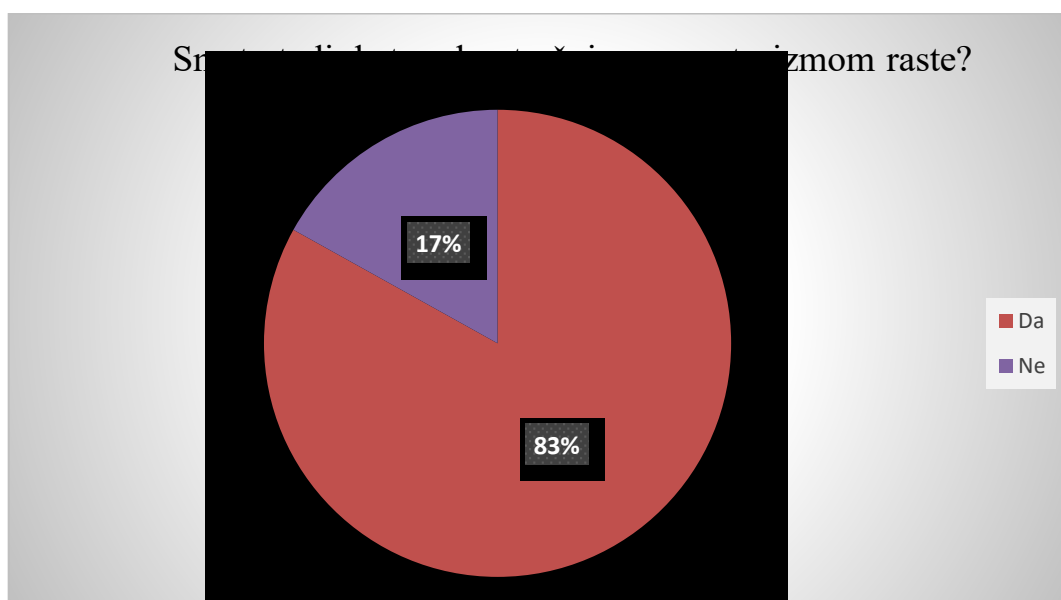
Grafikon 26. Prepreke u bavljenju agroturizmom

Izvor: vlastiti rad autorice

Prema navodima ispitanika ključni čimbenici za uspjeh u agroturizmu su npr: *Ljepota, aranžman; Dobra promocija; Kvaliteta; Zainteresirati korisnike za korištenje svih ponuđenih usluga, Dosljednost obavljenog posla, povjerenje; Ponuda na široj razini, reklamiranje, dodatni sadržaji; Dobar okoliš i ljepota prirode; Dobra vlastita promocija, pružanje više različitih turističkih usluga, ljubaznost svih zaposlenih; Vlastiti proizvod; Marketing i financijska sredstva; Kvaliteta usluge, lokacija, ponuda, cijena usluge; Pružanje kvalitetne i autohtone usluge i proizvoda uz stalno ulaganje i razvitak istih; Biti u pravo vrijeme na pravom mjestu, imati viziju i sredstva; Ljudi koji će prepoznati kvalitetu domaćih proizvoda; Znanje, financijska sredstva, vještine; Što više težiti prema tradicionalnosti i autentičnosti te što više usluga koje bi udovoljile stranim i domaćim turistima; Kvaliteta hrane i pića, a i prodaja; Dobri poljoprivredni proizvodi; Ako imate sposobne ljude koji vode taj agroturizam onda će to biti ključni čimbenik; Znanje, vještina i ljubav prema tome što se radi, financijska sredstva; Mnogo truda i volje; Vlastito znanje bavljenja menadžmentom i dovoljno financijskih sredstava; Dostatnost financijskih sredstava za pokretanje biznisa; Ključno smatram ideju i mogućnost za agroturizam; Dobri poticaji; Znanje i smisao za biznis; Kvalitetu, dobar marketing; Zanimljiv sadržaj ponude turistima i kvaliteta proizvoda, Dobar proizvod i reklama; Kvaliteta, marketing; Rad i bolja organizacija u ministarstvu; Upornost; Dobro ekonomsko znanje; Ponuda nečeg novog; Komunikativnost, volja za učenjem novih stvari i znanja, ujedno i kraj iz kojeg dolazimo i što imamo za ponuditi; Mjesto i program na gospodarstvu; Odvažnost u pokretanju takve*

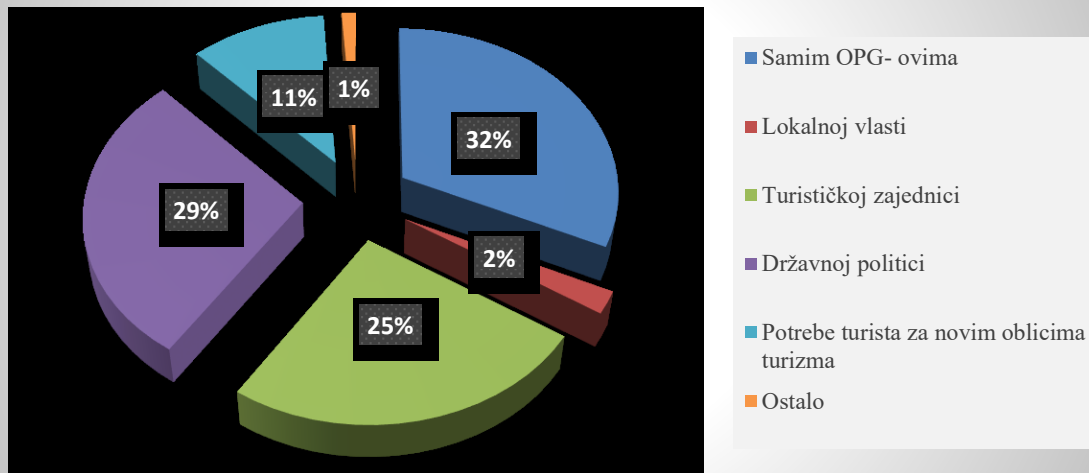
djelatnosti, kreativnost, strpljenje; Dobar proizvod; Sposobnost snalaženja tj. kako privući što više turista, naravno kako povući EU fondove za samo pokretanje agroturizma; Poznavati ekonomiju i agronomiju, imati veliku volju za time; Probijanje na tržište (EU) i plasiranje svojih proizvoda; Visoka posjećenost; Više uključivanje ministarstva; Dobra kvaliteta proizvoda, uslužnost; Ciljeve koje želimo postići trebali bi prvo dobro isplanirati, prije nego se upustimo u to; Za uspjeh smatram ključnom kvalitetu samih naših proizvoda; Marketing; Volja, rad, upornost; Dobra ponuda i velika zainteresiranost korisnika u agroturizmu.

Većina ispitanika (83%) smatra da potražnja za agroturizmom raste (grafikon 27). Zaslužnim za povećanje potražnje smatraju najviše same OPG-ove, zatim važnost pripisuju državnoj politici pa državnoj zajednici, turističkoj zajednici te ostalim čimbenicima koji su navedeni u grafikonu 28.

Grafikon 27. Potražnja za agroturizmom
Izvor: vlastiti rad autorice

Ako da, kome pripisujete razlog povećanja potražnje?

Grafikon 28. Zasluge za povećanje potražnje za agroturizmom

Izvor: vlastiti rad autorice

Ispitanici koji ne smatraju da raste interes za agroturizmom smatraju odgovornim za neuspjeh npr: *Državu; Birokraciju; Sporu administraciju; Politiku, zakone, ljude; Zakonodavstvo i politiku; Vladu RH, zakone i propise, nedovoljnu informiranost; Isto kako su neki OPG-ovi zaslužni za uspjeh ima i onih koji pridonose ne uspjehu; Državu, slabe poticaje; Za ne uspjeh smatram odgovornim ljude koji nisu dovoljno obrazovani, sustav kakav imamo u državi; Državu koja ne izvršava svoj posao, smanjuju poticaje i ne pomažu gospodarstvima nego idu na ruku monopolistima, a ne ljudima kojima je zaista potrebno; Financijska sredstva koja su teško dostupna iz EU fondova i ne mogu mali njima pristupiti; Ministarstvo poljoprivrede, turizma; Državnu vlast; Za ne uspjeh smatram odgovornom vlast koja dopušta veliki uvoz stranih proizvoda; Za ne uspjeh krivim samog vlasnika; Urbanizaciju; Vladu RH; Uglavnom državnu politiku; Lošu vladinu politiku i vodstvo.*

U tablici 2 prikazano je kako su ispitanici ocjenama od 1-5 (1 – nedovoljna suradnja, ... 5- odlična suradnja) ocijenili suradnju između OPG-a s agroturizmom ili bez agroturizma sa nekim institucijama. Najbolje je ocjenjena suradnja sa županijom (ocjena 3,26), a najlošije s Ministarstvom poljoprivrede (ocjena 2,27).

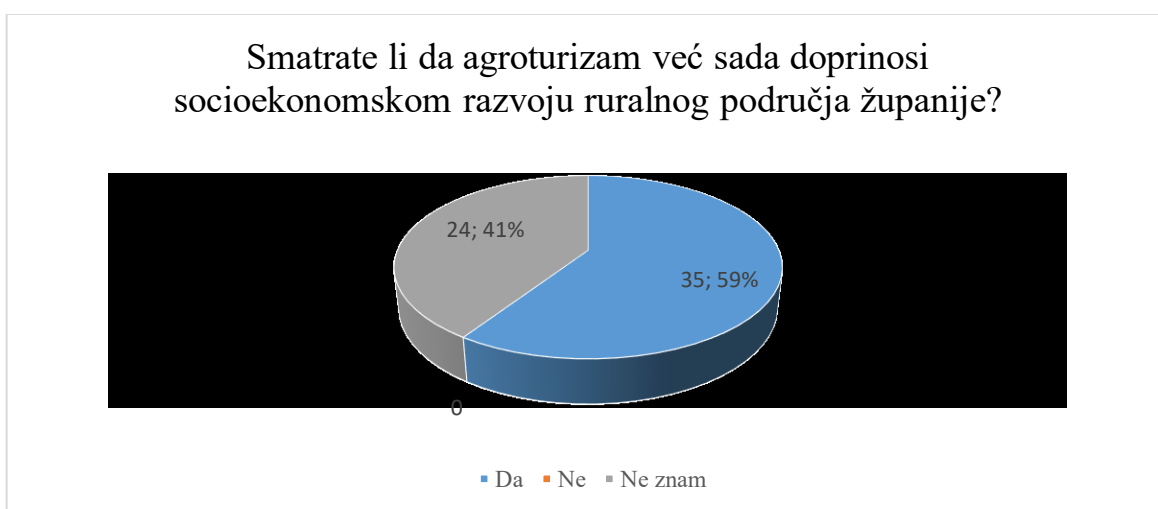
Tablica 2. Ocjena suradnje OPG-ova sa institucijama

Institucija	ocjena
Županija	3,26
Obrazovne institucije	3,22
Općina	3,21
Razvojna agencija	3,2
Udruge	3,03
Ostalo	3,03
Ministarstvo turizma	2,95
Centar za poljoprivredu, hranu i selo	2,86
Hrvatska poljoprivredna komora-savjetodavci	2,82
Zadruga	2,78
Hrvatska poljoprivredna agencija	2,61
Ministarstvo poljoprivrede	2,27

Izvor: vlastiti rad autorice

4.3. Doprinos agroturizma socioekonomskom razvoju ruralnog područja

Na anketno pitanje smatraju li da agroturizam već sada doprinosi socioekonomskom razvoju ruralnog područja županije 41% ispitanika je odgovorilo potvrdno, a 59% da ne zna. Niti jedan ispitanik nije dao odgovor „ne“ (grafikon 29).

Grafikon 29. Doprinos agroturizma socioekonomskom razvoju
Izvor: vlastiti rad autorice

Ispitanicima je postavljeno i jedno pitanje otvorenog tipa gdje ih se traži da oznakom „X“ označe čemu točno, prema njihovom mišljenju, agroturizam doprinosi. Odgovori su bili različiti (tablica 3). Najveći broj ispitanika smatra da agroturizam doprinosi najviše očuvanju tradicije (njih 51) i povećanju dohotka na gospodarstvu (42). Zatim slijede doprinosi gospodarskom razvoju područja (37), zadržavanju stanovništva na selu (35) te doprinosi oživljavanju poljoprivredne proizvodnje (33), a najmanji doprinos agroturizma je, smatraju ispitanici, u izjednačavanju kvalitete života s urbanim (9 ispitanika).

Tablica 3: Doprinos agroturizma

		Broj ispitanika
1.	Očuvanje tradicije	51
2.	Povećanje dohotka	42
3.	Gospodarski razvoj područja	37
4.	Zadržavanje stanovništva u selu	35
5.	Oživljavanje poljoprivredne proizvodnje	33
6.	Povratak stanovništva u selo	27
7.	Produženje ljetne sezone	27
8.	Zadovoljstvo lokalnog stanovništva	23
9.	Smanjenje siromaštva	17
10.	Prepoznatljivost mjesta-lokalni identitet	16
11.	Povećanje broja ženskih poduzetnica	12
12.	Privlačenje turista s obale u unutrašnjost	11
13	Izjednačavanje kvalitete života s urbanim	9
14	Ostalo-što?	-

Izvor: vlastiti rad autorice

Na pitanje smatraju li da bi agroturistička djelatnost mogla potaknuti socioekonomski razvoj ruralnog područja županije 87% ispitanika odgovorilo je potvrdno (grafikon 30).

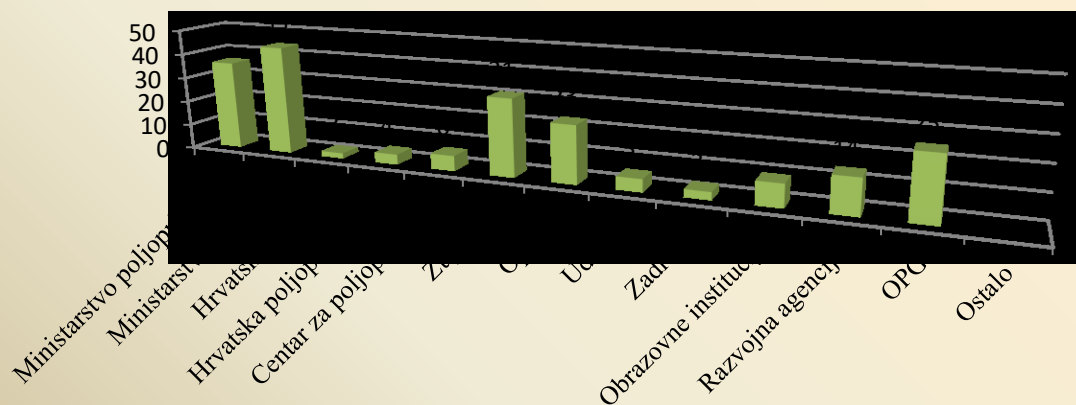
Grafikon 30. Poticaj agroturizma socioekonomskom razvoju

Izvor: vlastiti rad autorice

Oni koji su se izjasnili negativno (13% ispitanika) to obrazlažu sljedećim tvrdnjama: *Jer ljudi većinom ne žele raditi; U sljedećih 5 godina neće još zaživjeti u toj mjeri; U našoj državi bi se nešto gadno moralo mijenjati. Jer se slabo zalažu za kupnju i nabavu domaćih proizvoda s okolnih gospodarstva, a bitna im je cijena npr. za meso i proizvode od mesa; Ne vidim dovoljan interes države u tome nego interes samih pojedinaca koji sami nisu dovoljno jaki; Prije kroz 10 godina.*

Glavni nositelji (pokretači) razvoja agroturizma u ruralnom području, prema mišljenju ispitanika, trebali bi biti Ministarstvo turizma, Ministarstvo poljoprivrede i županija (grafikon 31).

Prema vašem mišljenju, tko bi trebao biti glavni nositelj
(pokretač) razvoja agroturizma u ruralnom području
županije?

Grafikon 31. Glavni pokretač razvoja agroturizma

Izvor: vlastiti rad autorice

5. ZAKLJUČAK

Istraživanjem se putem anketnog upitnika provedenoga među 65 studenata Visokoga gospodarskog učilišta u Križevcima nastojalo utvrditi jesu li mladi spremni baviti se agroturizmom, odnosno, postoji li zainteresiranost za takvu vrstu posla.

Rezultati anketnog istraživanja pokazuju sljedeće:

- proizvodni status ispitanika pokazuje da više od polovine njih živi na OPG-u sa četiri člana obitelji te da posjeduju do 20 ha zemljišta i da su uglavnom (kod 78% ispitanika) vlasnici zemljišta njihovi roditelji.

- više od polovica ukupnog broja ispitanika izjašnjava se da će ostati živjeti i raditi na OPG-u na kojem najviše proizvode mliječne i mesne proizvode (njih 42 tj. 39), a po 7 ispitanika prerađuje voće ili povrće. Samo se 18% ispitanika bavi proizvodnjom autohtonih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i 14% ekološkom proizvodnjom, a većinom svoje proizvode prodaju na vlastitom gospodarstvu. O korištenju poticaja/subvencija 66% ispitanika navodi da koriste poticaj te u 76% slučajeva korištenja da se radi o nepovratnim poticajima u poljoprivredi koje je u 47% slučajeva osiguralo Ministarstvo poljoprivrede.

- zabrinjava pokazatelj da većina (75%) ispitanika ne poznaje propise koje treba poštivati prilikom pokretanja, odnosno vođenja agroturizma, no, 46% iskazuje interes za bavljenje agroturizmom u sljedećih 5 godina. Kao motiv za pokretanje agroturističke djelatnosti ispitanici navode najviše (35% ispitanika) lakši plasman proizvoda, 31% vidi mogućnost povećanja dohotka, 17% smanjenje rizika od poljoprivredne proizvodnje, a 14% mogućnost zaposlenja članova obitelji.

- od proizvoda i usluga koje misle ponudili na svom budućem agroturizmu najviše njih (41 ispitanik) navodi prodaju vlastitih proizvoda, ponudu hrane iz domaće kuhinje (37 ispitanika) i ponudu pića iz vlastite proizvodnje (38 ispitanika). Navode i npr. rekreaciju, njih 27 (šetnja prirodom, biciklizam), 25 usluge noćenja, 23 pomoć u poljoprivrednim poslovima, a 21 ispitanik navodi razne degustacije.

- ispitanici vide mnoge prednosti bavljenja agroturizmom od kojih valja izdvojiti npr.: iskorištavanje potencijala sela; lakši plasman poljoprivrednih proizvoda; ostajanje stanovništva na selu; veći prihod; lakši izlazak na tržište, mogućnost većeg dobitka i očuvanje tradicije. Od prepreka pri bavljenju agroturizmom najviše ističu nedovoljno financijskih sredstava i zahtjevnu administracijsku proceduru.

- većina ispitanika (83%) smatra da potražnja za agroturizmom raste te da agroturizam već sada doprinosi socioekonomskom razvoju ruralnog područja županije (41% ispitanika). Najviše

ispitanika (od ukupno 65) smatra da agroturizam doprinosi očuvanju tradicije (njih 51) i povećanju dohotka na gospodarstvu (42). Zatim slijede doprinosi gospodarskom razvoju područja (37), zadržavanju stanovništva na selu (35) te doprinosi oživljavanju poljoprivredne proizvodnje (33).

- glavni nositelji (pokretači) razvoja agroturizma u ruralnom području, prema mišljenju ispitanika, trebali bi biti Ministarstvo turizma, Ministarstvo poljoprivrede i županija.

- ispitanici smatraju da bi agroturistička djelatnost mogla potaknuti socioekonomski razvoj ruralnog područja županije (njih 87%).

Na temelju dobivenih podataka istraživanja može se zaključiti da postoji zainteresiranost mladih za bavljenje agroturizmom. Agroturizam može postati jedna od poluga socio-ekonomskog razvoja ruralnog područja.

6. LITERATURA

1. Baćac, R. (2011): Priručnik za bavljenje seoskim turizmom – korak po korak od ideje do uspješnog poslovanja. Zagreb: Ministarstvo turizma Republike Hrvatske.
2. Bosanac, M., Mandić, O., Petković, S. (1977): Rječnik sociologije i socijalne psihologije. Izdavačka kuća Informator, Zagreb.
3. Brščić, K., Franić, R., Ružić, D. (2010): Why Agrotourism – owner's opinion, Journal of Central European Agriculture, Vol 11/1.,, str. 31. – 42.
4. Černelić, M., Rajković, M. (2007): Mogućnosti revitalizacije tradicijske baštine na području Krivoga Puta u senjskome zaleđu. Studia ethnologica Croatica, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Vol.19 No.1. str. 245-267.
5. Demonja, D., Ružić, P. (2010): Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima. Zagreb, Hrvatska: Izdavačka kuća Meridijani.
6. Franić R., Cunj L. (2007). Društveno gospodarski preduvjeti razvitka agroturizma u Zagrebačkoj županiji, Agronomski glasnik, 5/2007., str 381-400.
7. Grgić I., Zrakić M., Cerjak M. (2011). Agroturistička ponuda Zagrebačke županije: ograničenja i mogućnosti, Agronomski glasnik, 1-2/2011., 41-58.
8. Hajdaš, S. (2006): Agroturizam. Pregrada, Matis.
9. Katica, D. (2010): Konceptija dugoročnog razvoja ruralnog turizma: zbornik radova. / glavna urednica Dijana Katica, Zagreb
10. Krajnović, A., Čičin-Šain, D., Predovan, M. (2011): Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma – problemi i smjernice Oeconomica Jadertina 1/2011 ISSN, 1848-1035.
11. Leko – Šimić, M., Čarapić, H. (2007): Agroturizam u istočnoj Hrvatskoj: Model razvoja i prilagodba novom tržišnom segmentu. U: Baćac, R. (ur.) Zbornik radova 1. Hrvatskoga kongresa o ruralnom turizmu s međunarodnim sudjelovanjem „Perspektive razvoja ruralnog turizma“, Hvar, 17. – 21. listopada 2007., Zagreb: Hrvatski farmer d.d.,, str. 281. – 282.
12. Marušić, S. (2006): Upravljanje ljudskim potencijalima, ADECO, Zagreb
13. Pamuković, A., Radeljak, M., Dorbić, B. (2016): Iskustvo i praksa razvoja agroturizma u Europi te njegov utjecaj na Hrvatsku, Agronomski glasnik 1/2016.
14. Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (NN 5/2008).

15. Pravilnik o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima NN 76/2014
16. Pravilnik o provedbi mjere M06 u razdoblju do 2020., NN 7/15
17. Ružić, P. (2009): Ruralni turizam. Pula; Poreč: Institut za poljoprivredu i turizam
18. Ružić, P. (2011): Ruralni turizam Istre: pretpostavke i činitelji razvoja, stanje i perspektiva. Pula: Institut za poljoprivredu i turizam, 2011.
19. Svržnjak, K., Kantar, S. (2015): Prednosti i nedostaci razvoja ruralnog turizma prekograničnog područja, *Agroconomia Croatica* 5:2015 (1) 58-65
20. Tubić D., Bosnić, I., Blažević, Z. (2013): Analiza poslovanja agroturizma na području Slavonije i Baranje. *Ekonomski vjesnik*, XXVI, BR. 2/2013. str. 683-694
21. Zakonu o gradnji - NN broj 153/13, 20/17
22. Zekić, I (2008): Moj posao – rubrika *Gospodarstvo*, str 76.

Web stranice:

1. Agrosmart, http://www.agrosmart.net/?gelid=CjwKEAjw--DLBRCN_bW36taJkhwSJABSMedu5Hs5KR2Kmat7CpTrpRC4xFlAThrzMLbAr7jLZriM7BoCDUjw_wcB (26. 7. 2017.)
2. Interes, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=27617> (9.11.2018)
3. Mladi i društvo – Bilten: file:///C:/Users/tjelen/Downloads/MMH_biltenWEBOK.pdf (27. 8. 2018.)
4. Portal ponude ruralne Hrvatske: Ruralna.hr, <http://www.ruralna.hr> (11. 7. 2017.)
5. Seoski turizam, https://hr.wikipedia.org/wiki/Seoski_turizam (11. 7. 2017.)
6. Seoski turizam, <http://www.seoski-turizam.hr/> (15. 7. 2017.)
7. Turistička zajednica Bjelovarsko-bilogorske županije, <http://www.tzbbz.hr/izletista-seoski-turizam/bjelovarsko-bilogorska/tz-bilogora-bjelovar/> (20. 7. 2017.)
8. Zainteresiran, <https://hr.wiktionary.org/wiki/zainteresiran> (27. 8. 2018.)

SAŽETAK

Istraživanjem se putem anketnog upitnika provedenoga među 65 studenata Visokoga gospodarskog učilišta nastojalo utvrditi jesu li mladi spremni baviti se agroturizmom, odnosno, postoji li zainteresiranost za takvu vrstu posla. Zabrinjava pokazatelj da većina ispitanika ne

poznaje propise koje treba poštivati prilikom pokretanja, odnosno vođenja agroturizma, no, 46% iskazuje interes za bavljenje agroturizmom u sljedećih 5 godina. Kao motiv za pokretanje agroturističke djelatnosti ispitanici najviše navode lakši plasman proizvoda i mogućnost povećanja dohotka, Glavni nositelji (pokretači) razvoja agroturizma u ruralnom području, prema mišljenju ispitanika, trebali bi biti Ministarstvo turizma, Ministarstvo poljoprivrede i županija. Ispitanici smatraju da bi agroturistička djelatnost mogla potaknuti socioekonomski razvoj ruralnog područja županije (njih 87%). Većina ispitanika (83%) smatra da potražnja za agroturizmom raste te da agroturizam već sada doprinosi socioekonomskom razvoju ruralnog područja županije. Ispitanici smatraju da agroturizam doprinosi očuvanju tradicije i povećanju dohotka na gospodarstvu, da doprinosi gospodarskom razvoju područja, i zadržavanju stanovništva na selu.

Ključne riječi: agroturizam, zainteresiranost mladih, anketno istraživanje

PRILOG

ANKETA O AGROTURIZMU

Poštovani/na,

Visoko gospodarsko učilište u Križevcima (Hrvatska) u suradnji sa Biotehnološkim fakultetom iz Podgorice (Crna Gora) u okviru bilatelarnog sporazuma provode projekt pod

nazivom „Agroturizam u funkciji socioekonomskog razvoja ruralnih područja Crne Gore i Hrvatske“.

Cilj projekta je uvećati gospodarski potencijal u ruralnim područjima putem razvoja agroturizma.

Stoga Vas molimo da odgovorite na pitanja u anketi čiji je cilj upoznavanje sa mišljenjima i idejama vezanima uz gospodarske aktivnosti koje se direktno ili indirektno naslanjaju na agroturizam.

Hvala na Vašem vremenu i trudu!

SADAŠNJI PROIZVODNI STATUS

1. S koliko ha zemljišta ukupno raspolazete? _____
2. Tko je vlasnik poljoprivrednog gospodarstva na kojem živite ili radite:
 - a) moji roditelji
 - b) bake i djedovi
 - c) ja osobno
 - d) netko drugi _____
3. Koliki je broj članova OPG-a:
 - a) 2
 - b) 3
 - c) 4
 - d) 5
 - e) >5

4. Tko sudjeluje u radu na OPG-u?

	Označite X
1. Samo obitelj	
2. Obitelj+radnici	
3. Sezonski/povremeni radnici	
4. Stalno zaposleni radnici	
5. Ostalo-upišite	

5. Hoćete li ostati živjeti i raditi na poljoprivrednom gospodarstvu na kojem sada živite?
 - a) samo živjeti
 - b) živjeti i raditi
 - c) ništa od navedenog
 - d) ne znam, nisam siguran
6. Koji je tip gospodarstva na kojem živite:
 - a) čisto poljoprivredno gospodarstvo
 - b) mješovito
 - c) nepoljoprivredno

7. Vaše poljoprivredno gospodarstvo registrirano je kao:

- a) obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
- b) poljoprivredno poduzeće
- c) poljoprivredni obrt
- d) gospodarstvo djeluje u okviru poljoprivredne zadruge
- e) nije registrirano

8. Kojom granom poljoprivrede se bavite?

- a) Stočarstvo i ratarstvo
- b) Stočarstvo
- c) Ratarstvo
- d) Povrčarstvo
- e) Voćarstvo
- f) Vinogradarstvo
- g) Vinarstvo
- h) Cvjećarstvo
- i) Agroturizam
- j) Nešto drugo (molimo, upišite):

9. Za koju granu stočarske proizvodnje ste se specijalizirali?

- a) Govedarstvo
- b) Svinjogojstvo
- c) Peradarstvo
- d) Ovčarstvo
- e) Kozarstvo
- f) Konjogojstvo
- g) Ostalo _____

10. Za koju granu biljne proizvodnje ste se specijalizirali?

- a) uzgoj žitarica
- b) uzgoj uljarica
- c) uzgoj krmnog bilja
- d) uzgoj povrća
- e) uzgoj voća
- f) uzgoj ukrasnog i aromatičnog bilja
- g) ostalo _____

11. Bavite li se proizvodnjom autohtonih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

12. Bavite li se ekološkom poljoprivrednom proizvodnjom?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

13. Što od navedenog proizvodite na svom gospodarstvu i plasirate na tržište?

prerađevine od voća
 rakiju
 likere
 vino
 prerađevine od povrća
 mliječne proizvode
 mesne proizvode
 med
 kolače
 ostalo (upišite): _____

14. Je li vaše gospodarstvo u sustavu PDV-a?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

15. Koliki je udio Vašeg dohotka na OPG-u ostvaren?

	U postocima
1. Od prodaje poljoprivrednih proizvoda	
2. Bilo koji oblik potpore	
3. Od agroturističke djelatnosti	
4. Posao kod poslodavca/mirovina	
5. Ostalo-upišite	

16. Koristite li kakve subvencije u radu OPG-a?

	Označite X
1. Da	
2. Ne	

17. Ako da, koji oblik poticaja koristite?

	Označite X
1. Nepovratni poticaji u poljoprivredi	
2. Nepovratni poticaji u turizmu	
3. Subvencionirana kamata na kredit	
4. EU fond-koji?	
5. Ostalo-upišite	

18. Tko osigurava poticaj?

	Označite
1. Ministarstvo poljoprivrede	
2. Ministarstvo turizma	
3. Županija	
4. Općina	
5. EU	
6. Ostalo-upišite	

19. Jeste li član/ica ?

- a) poljoprivredne udruge (upišite naziv): _____
b) poljoprivredne zadruge (upišite naziv): _____
c) klastera u poljoprivredi (upišite naziv): _____
d) ništa od navedenog

ISPITIVANJE INTERESA ZA BAVLJENJE AGROTURIZMOM

20. Što je za Vas agroturizam?

21. Poznajete li propise koje je potrebno poštovati pri pokretanju/vođenju agroturizma?

	Označite X
1. Da	
2. Ne	

22. Namjeravate li se početi baviti agroturističkom djelatnošću u sljedećih 5 godina?

	Označite X
1. Da	
2. Ne	

23. Koji bi bio Vaš motiv za pokretanje agroturističke djelatnosti?

	Označite X
1. Lakši plasman/prodaja vlastitih proizvoda	
2. Povećanje dohotka	
3. Smanjenje rizika poljoprivredne proizvodnje	
4. Zaposlenje članova obitelji	
5. Ostalo-upišite	

24. Na koji način bi Vi ili Vaš OPG mogao unaprijediti razvoj turizma u Vašoj bližoj okolini?

- a) volio bih plasirati/prodavati vlastite proizvode na obližnjem agroturizmu
b) volio bih obavljati sezonski/povremeni posao na obližnjem agroturizmu (npr. čišćenje/posluživanje hrane i pića)
c) volio bih se u budućnosti baviti agroturizmom na vlastitom OPG-u (idite na sljedeće pitanje)
d) ostalo (upišite): _____

25. Što biste mogli ponuditi na svom budućem agroturizmu (zaokružite sve što se odnosi na Vas)?

- a) usluge noćenja
- b) ponuda jela iz vlastite kuhinje
- c) ponuda pića iz vlastite proizvodnje
- d) prodaja vlastitih proizvoda
- e) rekreaciju (šetnja prirodom, biciklizam)
- f) pomoć u poljoprivrednim poslovima
- g) jahanje konja
- h) organizacija raznih proslava i sastanaka
- i) degustacije
- j) lov/ribolov
- k) ostalo (upišite): _____

26. Što za pokretanje vlastitog biznisa posjedujete:

- a) vlastitu radnu snagu
- b) vlastita financijska sredstva
- c) vlastito zemljište
- d) vlastite objekte pogodne za turističku prenamjenu
- e) ostalo (upišite): _____

27. Koja znanja i vještine su Vam potrebne za obavljanje agroturističke djelatnosti? (moguće je više odgovora)

- a) znanja i vještine iz konvencionalne poljoprivredne proizvodnje
- b) znanja i vještine iz ekološke poljoprivredne proizvodnje
- c) znanja i vještine u pripremanju tradicionalne hrane i pića
- d) znanja i vještine iz kvalitete poljoprivredno prehrambenih proizvoda
- e) znanja i vještine u pružanju usluga posluživanja
- f) komunikacijske i animacijske vještine (poznavanje stranog jezika)
- g) poznavanje zakona i propisa
- h) ekonomska znanja (računovodstvo, marketing, menadžment)

28. Što su po Vašem mišljenju prednosti bavljenja agroturizmom?

29. Koja je najvažnija prepreka u bavljenju agroturističkom djelatnošću?

	Označite X
1. Nedovoljno financijskih sredstava za pokretanje	
2. Nedovoljno vlastitog znanja	
3. Nedovoljno kapaciteta (proizvodnje)	
4. Neobrazovanost osoba u administraciji	
5. Zahtjevna administracijska procedura	
6. Ostalo-upišite	

30. Što smatrate ključnim čimbenicima za uspjeh u agroturizmu?

31. Smatrate li da trend potražnje za agroturizmom raste?

	Označite X
1. Da	
2. Ne	

32. Ako da, kome pripisujete razlog povećanja potražnje?

	Označite X
1. Samim OPG-ovima	
2. Lokalnoj vlasti	
3. Turističkoj zajednici	
4. Državnoj politici	
5. Potrebe turista za novim oblicima turizma	
6. Ostalo-upišite	

33. Ako ne, koga smatrate odgovornim za neuspjeh (molimo, obrazložite)?

34. Molimo Vas da ocijenite ocjenom od 1-5 (1 – nedovoljna suradnja, 2 - dovoljna suradnja, 3 – dobra suradnja, 4-vrlo dobra suradnja, 5-odlična suradnja) suradnju između OPG-a-s agroturizmom ili bez agroturizma sa sljedećim institucijama (molimo, zaokružite):

Institucija	OPG				
1. Ministarstvo poljoprivrede	1	2	3	4	5
2. Ministarstvo turizma	1	2	3	4	5
3. Hrvatska poljop. agencija	1	2	3	4	5
4. Hrvatska poljop. komora-savjetodavci.	1	2	3	4	5
5. Centar za poljop., hranu i selo	1	2	3	4	5
6. Županija	1	2	3	4	5
7. Općina	1	2	3	4	5
8. Udruge	1	2	3	4	5
9. Zadruga	1	2	3	4	5
10. Obrazovne institucije	1	2	3	4	5
11. Razvojna agencija	1	2	3	4	5
12. Ostalo	1	2	3	4	5

DOPRINOS AGROTURIZMA SOCIOEKONOMSKOM RAZVOJU RURALNOG PODRUČJA

35. Smatrate li da agroturizam već sada doprinosi socioekonomskom razvoju ruralnog područja županije?

- a) da
- b) ne, obrazložite _____
- c) ne znam

36. Označite oznakom X čemu agroturizam trenutno doprinosi?

	Označite
1. Gospodarski razvoj područja	
2. Oživljavanje poljoprivredne proizvodnje	
3. Povećanje dohotka	
4. Povećanje broja ženskih poduzetnica	
5. Smanjenje siromaštva	
6. Zadovoljstvo lokalnog stanovništva	
7. Očuvanje tradicije	
8. Izjednačavanje kvalitete života s urbanim	
9. Zadržavanje stanovništva u selu	
10. Povratak stanovništva u selo	
11. Prepoznatljivost mjesta-lokalni identitet	
12. Privlačenje turista s obale u unutrašnjost	
13. Produženje ljetne sezone	
14. Ostalo-što?	

37. Smatrate li da bi agroturistička djelatnost mogla potaknuti socioekonomski razvoj ruralnog područja županije u skorijoj budućnosti (kroz 5 godina)?

- a) da
- b) ne, obrazložite _____

38. Prema Vašem mišljenju, tko bi trebao biti glavni nositelj (pokretač) razvoja agroturizma u ruralnom području županije?

Institucija	Označite X
1. Ministarstvo poljoprivrede	
2. Ministarstvo turizma	
3. Hrvatska poljop. agencija-stočarski c.	
4. Hrvatska poljop. komora-savjetodavci	
5. Centar za poljop., hranu i selo	
6. Županija	
7. Općina	
8. Udruge	
9. Zadruge	
10. Obrazovne institucije	
11. Razvojna agencija	
12. OPG	
13. Ostalo	

SOCIO-DEMOGRAFSKI PODACI ISPITANICE/KA

39. Spol ispitanice/ka (zaokružite): M Ž

40. Koliko godina imate: (molimo, upišite)

41. Zanimanje (što trenutno radite):

42. U kojoj županiji živite:

- a) Koprivničko-križevačkoj
 - b) Nekoj drugoj (upišite kojoj):
- _____

43. Gdje živite ?

- a) U manjem selu (do 500 stanovnika)
- b) U selu srednje veličine (500 – 1000 stanovnika)
- c) u većem selu (1000 – 2000 stanovnika)
- d) U manjem gradu (2000 - 5000 stanovnika)
- e) U malo većem gradu (5 000 - 10 000 stanovnika)
- f) U većem gradu (10 000 – stanovnika)

44. Koji je Vaš završeni stupanj obrazovanja?

- a) Nezavršena osnovna škola
 - b) Završena osnovna škola
 - c) Završena srednja škola (molimo, upišite koja)
- _____
- d) Završena Viša škola, fakultet (molimo, upišite koja)
- _____
- e) Magisterij, doktorat